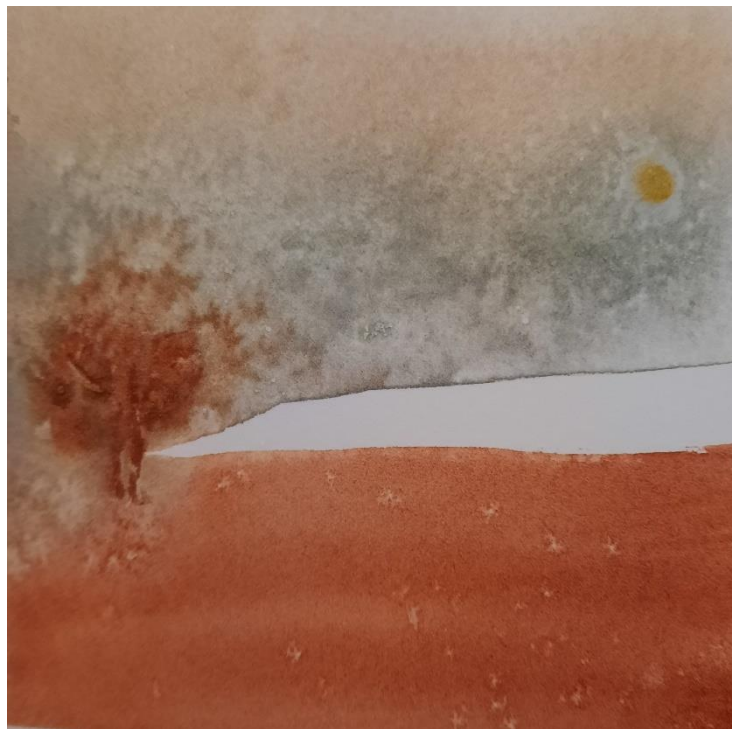

JEBRON INFO

MAANDELIJKS DIGITAAL INFOBLAD

April-mei 2023-2024

JEBRON

2023-2024

Inhoud

02 AGENDA APRIL – MEI - JUNI 2024

03 Stijn De Paepe schreef wat ons/jullie te doen staat:

04 Over Maria: een bezinning bij de maand mei, vanouds de Mariamaand

05 We zien de pedofiel als de verpersoonlijking van het absolute kwaad.

06 Eduardo Hoornaert (93): 'Helder Camara was te brutaal'

07 Met Gaza heeft ook deze eeuw haar Oradour, weliswaar in veelvoud

09 I D E F I X. Een echo van de gemeenschap De Regenboog.nr. 192, april 2023

12 Essay van Ilja Leonard Pfeijffer. Deze aantastingen van de persvrijheid dienen niet verkeerd te worden begrepen. Almacht is de inzet!

16 Waarom we niet meer geloven in een optimistisch toekomstbeeld

19 Brits-joods journalist Arthur Neslen over de Joodse meerderheid, antisemitisme en antizionisme

'Israël internationaal isoleren is een noodzakelijke voorwaarde voor vrede met de Palestijnen'

25 Uit het hart | Als 'Ik zie u graag' even gewoon wordt als 'ciao' zeggen

27 'De liederen van Oosterhuis zijn niet voor de eeuwigheid gemaakt'

INHOUDELIJK THEMA VAN HET WERKJAAR 2023-2024

JAARTHEMA: GESTALTEN VAN VREDE

AGENDA APRIL – MEI - JUNI 2024

Maandag 15 april van 19.30 tot 21.45 uur in De Mantel: **Bijbels Leerhuis**

We lezen verder in Numeri, de hoofdstukken 25 en 27

Zondag 21 april om 10.30 uur in **de Werfkapel**: viering voorbereid door Stefaan die stilstaat bij een actueel thema.

Zondag 28 april in de **namiddag: wandeling in de plantentuin van Meise** en nadien bezoek aan Pia in Wolvertem. Verdere informatie volgt nog.

Dinsdag 30 april: **Dagelijks Bestuur** om 20 uur in **Erembodegem**

Zondag 5 mei om 10.30 uur in **de Werfkapel: Maria en haar Magnificat (Lukas 1)**

Deze viering wordt voorbereid door groep 1

Maandag 6 mei van 19.30 tot 21.45 uur **in De Mantel: Bijbels Leerhuis**

We lezen verder in Numeri, de hoofdstukken 25 en 27 en 36

Zondag 19 mei om 10.30 uur **in de Werfkapel: Pinksteren als aankondiging van Geest van Messiaanse Vrede.**

Deze viering wordt voorbereid door groep 2

Zondag 2 juni om 10.30 uur **in de Werfkapel: Vechten voor Vrede over geweld en God in de bijbel. Hoe lezen en verstaan we deze uitdagende teksten?**

Deze viering wordt voorbereid door groep 3

Maandag 3 juni van 19.30 tot 21.45 uur **in De Mantel: Bijbels Leerhuis**

We sluiten onze lezing en actualisering van het boek Numeri af en evalueren de weg die we doorheen dit merkwaardig bijbelboek gegaan zijn.

23 juni: slotviering: Geen vrede met het bestaande: (Tom Naastepad over het boek Apocalyps van Johannes) (Dagelijks Bestuur)

Stijn De Paepe schreef wat ons/jullie te doen staat:

(Deze tekst ontvingen we van Lieve Neukermans naar aanleiding van het overlijden van Luc Van Durme)

'Vertellen over wie er niet meer is
vertellen over wat er is gebeurd
Vertellen over wat we nog niet weten.

Vertellen vouwt een huis om het gemis.
Wat zwart ziet wordt geleidelijk gekleurd.
Vertellen. Niet verzwijgen. Niet vergeten'

Over Maria: een bezinning bij de maand mei, vanouds de Mariamaand

.....

Een tekst naar Carlos Desoete Maria-Tenhemelopneming -15 augustus 2023, die sterk aansluit bij wat vandaag gaande is in kerk en samenleving.

Maria leeft in elke vrouw
in elke mens
die om het even waar
wordt vergeten en over het hoofd gezien.

Maria leeft in elke vrouw
in elke mens
van wie niemand iets verwacht.

Maria leeft in elke mens
die niet berust bij minachting of onmacht
maar die - tenminste bij zichzelf -
de hoop wakker houdt
dat ook een neergeslagen mens
ooit rechtop zal lopen.

Maria leeft in elke mens
die weigert te verlammen in de angst
en durft te geloven in dat woord:
'vrees niet,
met jou wil God iets nieuws beginnen'.

Ieder mens kan in zijn/haar leven
de kiemen dragen van een nieuwe toekomst.

We zien de pedofiel als de verpersoonlijking van het absolute kwaad.

*Geertjan Zuidwegt & Pieter de Witte: aalmoezeniers in de Leuvense gevangenissen. Ze werken beiden aan de Leerstoel Detentie, zingeving en samenleving (KU Leuven).
De Standaard 16 maart 2024*

De gruwelijke foltering van een klaarblijkelijk pedofiele gedetineerde in de gevangenis van Antwerpen roept terecht grote verontwaardiging op. Terecht ook wordt er met de vinger gewezen naar de wantoestanden in de overbevolkte Belgische gevangenissen en naar het perverse sadisme van de daders. Maar het zegt ook iets over ons allemaal. Dat pedofielen in de gevangenis met extreem geweld te maken krijgen, staat niet los van het maatschappelijk beeld van pedofielen als verpersoonlijking van het ultieme kwaad.

Het strafrecht is een 'economie' van de schuld. Mensen plegen misdrijven en daarvoor moeten ze betalen: met geld of met hun vrijheid. Die vergeldingslogica is niet populair bij progressieve intellectuelen. Maar binnen de brede maatschappij en binnen de gevangenis is ze alomtegenwoordig.

Gedetineerden wegen voortdurend hoeveel schuld ze hebben aan hun misdrijf, wie er verder nog schuld aan heeft, en hoe hun schuld gewogen werd in vergelijking met de schuld van anderen. Hoewel veel gedetineerden vinden dat vooral zichzelf te hard gestraft zijn, heerst er een consensus dat iedereen nu eenmaal zit voor iets, en dat aan de schuld van een ander dus niet te zwaar getild mag worden. Dat geldt voor iedereen, maar niet voor pedofielen. Waarom niet? Wij denken dat het komt door de onschuld van het kind waaraan de pedofiel zich vergrijpt. De pedofiel staat buiten de economie van de schuld omdat zijn slachtoffer het toonbeeld is van de zuivere onschuld. De 'gewone' misdadiger situeert zich veilig binnen die economie. Er is altijd nog wel iemand die schuld heeft aan zijn daad. Een overspelige partner, een verklikker, een dronken vriend, het corrupte justitieapparaat. Maar de pedofiel staat buiten die rekenkundige orde van wikken en wegen. Hij heeft het absolute kwaad begaan, door de absolute onschuld aan te tasten.

Sadisme of rechtvaardigheid

Dat is geen idee-fixe van gevangenen, maar een wijdverbreide opvatting in onze samenleving. Een tamelijk recente opvatting, bovendien. In 1977 tekenden tachtig Franse intellectuelen, waaronder Sartre en De Beauvoir, een open brief in Le Monde waarin ze het criminaliseren van seks met minderjarigen aanklaagden. Wie die brief nu wil laten vertalen door ChatGPT, stuit op een onverbidde njet van OpenAI: inhoud te aanstootgevend. Tijden veranderen. En dat is goed. Maar er zijn onbedoelde gevolgen.

Omdat de pedofiel het absolute kwaad begaat, kan hij nooit genoeg gestraft worden. En omdat hij bijgevolg nooit genoeg gestraft wordt, is hij in de gevangenis en ver daarbuiten vogelvrij. Dat is niet noodzakelijk een kwestie van sadisme. Het is eerder een zaak van rechtvaardigheid.

Een (overigens sympathieke) gedetineerde in een van de gevangenissen waar wij werken, had op de wandeling een pedofiel in elkaar geslagen. Hij was er niet trots op en hij wist dat hij zichzelf ermee in de problemen bracht. "Maar iemand moest het doen", zei hij. Het was zijn verdomde plicht.

Straffen, een feest

Ook de gruwelijke verkrachting in de Begijnenstraat kan het best worden begrepen als een straf. De daders geven het slachtoffer wat hij – volgens hen – verdient. Hij moet “betalen in natura”, zoals ze het zelf verwoorden. Daarom ook dat de terechtstelling publiek is. De daders postten hun filmpjes niet in een of andere seksniche van het darkweb, maar stuurden ze naar de ‘gewone’ deelnemers aan de economie van de schuld. Hun plezier belichaamt op gruwelijke wijze wat Nietzsche al wist: dat straffen een feest is.

Als de pedofiel wordt gezien als de verpersoonlijking van het absolute kwaad, zullen er mensen zijn die zich aan dat feest te buiten gaan. Dat is een loutere vaststelling. Wij verdedigen noch pedofilie, noch het folteren van pedofielen. We zijn evenmin bevoegd om aan dit voorval morele of politieke conclusies te verbinden. Wij willen enkel wijzen op het verband tussen wat in de gevangenis gebeurt, en wat buiten de muren leeft. Als dat soms groteske vormen aanneemt, mogen we best verontwaardigd zijn, maar het mag ons niet verbazen.

Eduardo Hoornaert (93): ‘Helder Camara was te brutaal’

Erik De Smet

Eduardo Hoornaert (geboren in Brugge in 1930) was docent kerkgeschiedenis in João Pessoa, in Recife en later aan het Instituut voor Theologische en Pastorale Studies in Fortaleza in Brazilië. Van 1964 tot 1980 werkte hij samen met Helder Camara. Hij omschrijft hem als een ‘gehoorzame anarchist’.

Naar aanleiding van het verschijnen van het boek: *Helder Camara - Als het leven gave wordt* (van Eduardo Hoornaert, 312 blz., Halewijn.)

Wat is de betekenis van Helder Camara voor de Kerk, maar ook voor de wereld?

‘We mogen hem niet beperken tot zijn bisschopsambt. Vergelijken doen we hem best met figuren als Nelson Mandela – die méér was dan president van Zuid--Afrika –, of Martin Luther King of Gandhi. Ik onderscheid twee sleutelmomenten in zijn leven. Onvoorzien brak in 1955 bij hem de betekenis van het evangelie door en werd hij zich bewust van de armoede in de wereld. Een tweede breukmoment was de toespraak in Parijs in 1970. In de jaren nadien verlegde hij de focus naar een universalisme en wat hij noemde abrahamitische minderheden.’

Hij was een iconische figuur voor linkse katholieken in de jaren 1970, maar heeft hij navolgers gekregen?

‘Eigenlijk was hij te brutaal. Om de toekomst van de Kerk gaf hij niet zoveel. Als je met Helder was, ging het om de problemen van de wereld en de mensen, niet om de Kerk. Armoede en verdrukking, dat waren de thema’s.

Hij was een intuïtieve mens en buitengewoon getalenteerd, maar, naar men zei, geen goede bisschop. Hij deed weinig aan pastoraal en reisde de hele wereld rond met z'n ideeën. Paulus VI was zijn vriend, maar Helder's spreekbeurt in Parijs in 1970 werd in Rome negatief onthaald. De kerkpolitiek ging heel andere wegen onder Johannes Paulus II en Benedictus XVI.'

Staan onder paus Franciscus de intuïties van Camara niet terug op de voorgrond?

'Jorge Bergoglio kende Helder Camara, maar hij is van een andere generatie. Er was de bevrijdingstheologie met onder meer Gustavo Gutiérrez, maar in Argentinië kreeg dit gestalte als 'theologie van het volk' en dat inspireerde Bergoglio. Het is dezelfde lijn. Paus Franciscus denkt ook op wereldniveau en voelt mee met de mens: migranten, inheemsen, daklozen...'

In uw boek komt duidelijk naar voren dat Camara afstand nam van de manier waarop het christendom eeuwen sinds Constantijn functioneerde. Is dat actueel?

'Consensus is een basisbegrip om de kerkgeschiedenis te verstaan. Het begon met het concilie van Nicea in 325, toen dissidente stemmen moesten zwijgen. Alle centrifugale krachten werden vanaf toen tegengewerkt, vaak met geweld. De drijvende kracht achter dat mechanisme was de geestelijkheid. Maar de consensus maakt de Kerk armer. Men wordt een radertje in het systeem, originele minderheidsposities verdwenen...

Het geniale van Camara was dat hij dit inzag en nieuwe perspectieven opende.

Pluraliteit is meer dan oecumene. Johannes XXIII sprak bedachtzaam van aggiornamento. Ik denk dat ook paus Franciscus dit nu inziet en daarom ruimte schept voor wat afwijkt. Camara inspireerde zich op de figuur van Abraham, op de weg van de onzekerheid, zonder vaste grond, in tenten levend. Ook God is een pelgrim. Het is een kijk die de religies, culturen en volkeren overstijgt.'

Met Gaza heeft ook deze eeuw haar Oradour, weliswaar in veelvoud

De wereld mag zijn kop niet in het zand steken na de Israëlische inval in Gaza, zegt Paul Goossens.

Kun je op zo'n moment wegdromen met een portie entertainment?

Column in De Standaard van vrijdag 16 februari

Paul Goossens is Europajournalist. Zijn column verschijnt tweewekelijks op vrijdag.

De 21ste eeuw, die met een afschuwelijke knal in New York begon, heeft er met Gaza een nieuw etterend litteken bij. Na een prelude met meer dan 26.000 doden kondigde de Israëlische premier Benjamin Netanyahu vorige week het eindspel aan, een grondoffensief in Rafah. Het is erg waarschijnlijk dat het een afgrijselijke slachtpartij wordt, want de burgers zijn weerloos en het Israëlische leger is even wreed als performant. Met Gaza heeft ook deze eeuw haar Oradour-sur-Glane, weliswaar in veelvoud. Ongeacht of je politicus, aartsbisschop, moraalfilosoof of charmezanger bent, zwijgen is geen optie meer, want een capitulatie voor wraak en wreedheid.

Nee, ik heb niets tegen de goedlachse Willy Sommers, ook niet als hij anno 2024 op onnavolgbare wijze '7 anjers, 7 rozen' nog eens van onder het stof haalt in De droomfabriek. Als tv-kijkend Vlaanderen daar pap van lust, moet dat kunnen. Artistieke vrijheid is een precieus goed dat je nooit aan de ketting mag leggen. Zeker niet in een warm tv-programma dat harmonie en lepeltjesgeluk cultiveert en alle controverses die de publieke opinie verdeelt, uit de weg gaat. Wat overblijft, zijn de grote dromen van bescheiden mensen die dankzij de televisie werkelijkheid worden. De droomfabriek, dus.

De Vlaamse kijker valt ervoor. Van bij de start meer dan één miljoen kijkers, het is weinig programma's gegeven. Blijkbaar boort het een grondstroom aan, want al in 1989, toen het voor het eerst op de buis kwam, knalde de fabriek door het kijkcijferplafond. Zowel de Sovjet-Unie als de Belgische frank bestond toen nog en Jean-Luc Dehaene regeerde het land. Niet dat het er veel toe deed. Zelfs als je de uitzendingen van toen met een vergrootglas bekeek, was de boze buitenwereld erg -afwezig. Vandaag is het niet anders. Terecht? Kan De droomfabriek, en bij uitbreiding kunstenaars en de civiele samenleving, de moordfabriek in Gaza straal negeren, omdat entertainment zo nodig de ogen voor de reële wereld wil sluiten?

Als de democratie het georganiseerde meningsverschil is, dan is De droomfabriek een laboratorium van onschuld en gelukzalige gezelligheid. Een bokaal waar elk dispuut en ieder debat gemedend wordt. Het is een sprookje over een wereld van alleen maar goedheid en welwillendheid. Zo'n wereld is fictie, maar mensen houden ervan en bijgevolg krijgen ze nu wekenlang er op zaterdagavond een leuke en meestal grappige pot van opgediend. Hier is geen plaats voor grimmigheid of tractoren van boze boeren. Tranen daarentegen zijn welgekomen, tenminste als het geen tranen van ontroostbaar menselijk leed zijn. "De wereld staat in brand," formuleerde Bart Peeters het onlangs, "en op zulke momenten is entertainment een met hand en tand te verdedigen mensenrecht."

Ook al is Peeters uit prachtig hout gesneden, een begenadigd tv-maker en een uniek artistiek talent, met die uitspraak begeeft hij zich op glad ijs. Hoe noodzakelijk het ook is dat het droompotentieel van een samenleving intact blijft, "als de wereld in brand staat" is entertainment bijzaak. Wat telt, is dat de brand wordt geblust, zodat het leven en het geloof in een gemeenschappelijke menselijkheid geen onherstelbare averij oplopen. Is entertainment een mensenrecht? Allicht wel, maar het blijft voer voor debat. Het risico is immers reëel dat fundamentele mensenrechten door de trivialisering van het rechtendiscours in de solden en vervolgens in de ramsj belanden.

"Na Auschwitz een gedicht schrijven is barbaars." Die veel geciteerde woorden van de Duitse filosoof Theodor W. Adorno uit 1949 voedden een nooit afgeronde controverse. Die radicale stelling liet weinigen onberoerd, want na de gruwel van de concentratiekampen werd iedereen met een onpeilbaar ethisch probleem geconfronteerd. Hoe moest je na de nazistische helletocht als burger, kunstenaar of politicus praten en handelen, maar ook: hoe kun je verhinderen dat het ooit tot een heruitgave komt? Die vraag is vandaag actueler dan ooit. In Gaza ligt alles klaar voor misdaden die pas met het proces van Nürnberg een naam kregen.

Meer dan de helft van de gebouwen ligt in puin en de burgerbevolking kan geen kant meer op. Het ontbreekt haar aan alles: levensmiddelen, gezondheidszorg, een dak boven het hoofd, lakens om de doden in te wikkelen en bovenal de hoop op een beter leven. In de vorige eeuw was er een schurk die het over "der totaler Krieg" had. Wat Netan-yahu vandaag in Gaza op het

vuur heeft staan, is er een late realisatie van. Wie de bommen overleeft, wordt het leven onmogelijk gemaakt.

Het blijft verbijsteren. Enkele uren nadat Israël twaalf personeelsleden van UNWRA (het VN-agentschap dat de hulp aan de Palestijnen coördineert) voor deelname aan de terreurdaad van Hamas op 7 oktober had beschuldigd, draaide een tiental westerse landen de kredietkraan dicht. Bewijsstukken zijn er nog altijd niet. Daarentegen is het -vele dagen na het vonnis van het Internationaal Gerechtshof nog altijd wachten op maatregelen van diezelfde landen om “alles in het werk te stellen om genocidedaden te vermijden en humanitaire hulp toe te laten”. Terwijl Israël het tegendeel doet van wat het Hof vraagt, blijven sancties tegen Tel Aviv uit. Met Rusland ging het er anders aan toe. Hoog tijd dus dat de civiele samenleving een rode streep trekt. Het excuus van de vorige eeuw dat we van niets wisten, is vandaag een leugen.

I D E F I X. Een echo van de gemeenschap De Regenboog nr. 192 april 2023

Beste vrienden,

Pasen is hét centrale feest voor christenen, aldus onze bisschoppen en de hele traditie. In de paastijd herlezen we de verschijningsverhalen. Met daarna verhalen over de start van de christelijke beweging, zoals Lucas het in de Handelingen beschrijft. Als we die verhalen letterlijk blijven lezen, als zouden zij historische berichtgevingen zijn, dan blijft het Christusgebeuren iets uit het verleden. Wanneer we ze als symbolische verhalen lezen, dan komen ze verrassend dichtbij in de feitelijke werkelijkheid die we vandaag meemaken. We hebben daar dezer dagen intens over uitgewisseld. En we vonden het zo kostbaar dat we het met de lezers van Idefix willen delen.

Moge het ons allen verder inspiratie bieden in een zinvolle paastijd!

De Regenboog

Христос воскрес

Christus is verrezen – in Rusland

‘Wees niet bang. Jullie zoeken Jezus van Nazaret, die gekruisigd is. Hij is opgewekt uit de dood, hij is niet hier... Hij gaat jullie voor naar Galilea; daar zullen jullie hem zien’, aldus het Marcusevangelie in de oorspronkelijke versie (Mc 16, 6-7). In de andere evangelies laat de verrezen Jezus zich zien: door Petrus, de Emmaüsgangers, Maria Magdalena, de hele groep leerlingen... Sterke, soms ontroerende beelden. Zoals het gesprek met Maria Magdalena in de tuin bij het graf: Jezus: ‘Waarom huil je? Wie zoek je?’ – Maria: ‘Waar hebt u hem gelegd?’ – En

Jezus: 'Maryâm!' Maria draait zich om: 'Rabboeni! Mijn meester!' – 'Houd me niet vast', zegt Jezus... Waarop Maria de leerlingen inlicht: 'Ik heb de Heer gezien!' (Joh 20,15-17).

De vier evangelies geven vier verschillende versies van eenzelfde boodschap: Jezus, verworpen en vermoord, lééft. Zo hebben het de eerste leerlingen ervaren. Die ervaring probeerden ze weer te geven doorheen verhalen, verschijningsverhalen. Vraag is: hoe lezen we die verhalen? 'Versta je wat je leest?' vraagt Filippus aan de Ethiopische gezant (Hnd 8,30). Of concreter: zou het kunnen dat wij vandaag een gelijkaardig gebeuren meemaken? Een soort parallelverhaal van het evangelische paasverhaal? Zou zo'n verhaal in het Rusland van Poetin en Navalny kunnen gelezen worden? De gelijkenissen zijn opvallend. Al is het helemaal niet de bedoeling Alexey Navalny zomaar heilig te verklaren. Maar de feiten zijn wat ze zijn.

Een gevaarlijke stoorzender

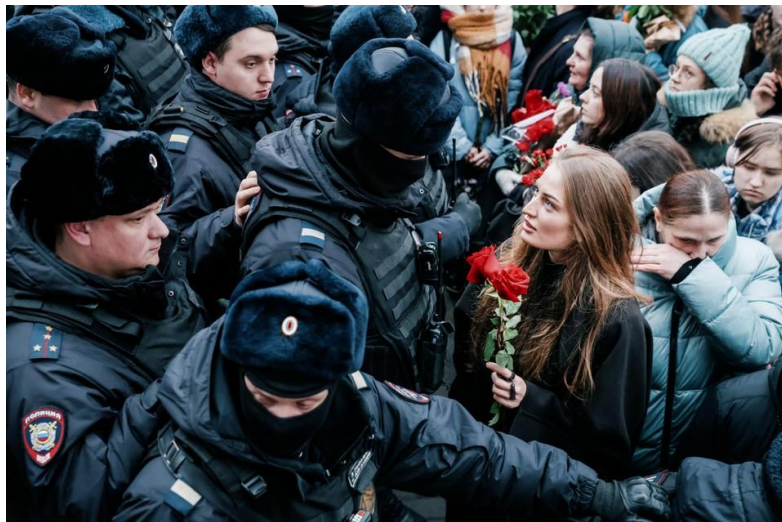
Jezus van Nazaret treedt op als een profeet. Hij spreekt en handelt in trouw aan de Tora, de joodse traditie. Maar hij geeft ook kritiek: de traditie is vastgelopen in een wettische toepassing van de 'Wet van Mozes'. Hij handelt dan ook waar liefde en mededogen belangrijker worden dan trouw aan de letter van de wet. – **Navalny** is met hart en ziel verbonden met zijn vaderland. Met zijn kritiek wil hij een systeem tot meer menselijkheid veranderen. Hij wil immers 'een gelukkig Rusland' – naar zijn eigen uitdrukking!

Ondanks de groeiende tegenstand van de tempelpriesters durft **Jezus** het aan naar Jeruzalem te gaan, in de hoop dat men er eindelijk naar zijn boodschap zal luisteren. 'Wees niet bang' herhaalde hij keer op keer. Toch raden de leerlingen hem die provocerende daad af. Een terechte verwittiging: Jezus is voor de Tempelariërs een stoorzender; hij moet weg! – Na genezing van zijn vergiftiging durft **Navalny** terug te keren naar Rusland, in de hoop dat hij daar iets opbouwends kan realiseren. Ook bij hem klonk het: 'Wees niet bang!' Nadien bekend hij zelf dat hij naïef geweest is: het Kremlin wil hem het zwijgen opleggen.

Jezus wordt gevangengenomen en gefolterd. Ten einde raad wil Pilatus Jezus of Barrabas vrijlaten. – Na maanden gevangenis wil Poetin **Navalny** (als het waar is) met een Russische gevangene uitwisselen.

Tenslotte slepen ze **Jezus** naar Golgota. Onderweg bewenen vrouwen hem, waarop Jezus: 'Dochters van Jeruzalem, huil niet over mij. Huil liever om jezelf en je kinderen...' (Lc 23,27-28). – Terwijl **Navalny** in het ijskoude Noord-Rusland vastgehouden wordt, protesteren vrouwen (en mannen) op straat, met gevaar voor eigen leven.

Jozef van Arimatea, lid van de opperste raad, die met de terechtstelling van **Jezus** niet ingestemd had, vraagt aan Pilatus om het lichaam te mogen bergen en te begraven. Zo voorkomt hij dat Jezus gewoon in een massagraf geworpen wordt. – Wanneer ze verneemt dat haar zoon **Alexey** overleden – vermoord – is, smeekt zijn moeder, een week lang, om hem vrij te geven. Zo kan ze hem uiteindelijk een waardige christelijke begrafenis schenken.

Na de begrafenis komen Maria Magdalena en andere vrouwen om het lichaam van **Jezus** eer te bewijzen, met geurige zalven die ze normaal op het lijk zelf zouden leggen. In het Johannesevangelie staat Maria Magdalena later alleen bij het graf om haar meester te bewenen. – Vanuit heel Rusland komen massa's mensen **Navalny's** graf eren en met bloemen versieren. Zelfs Poetin durft het niet tegenhouden, omdat het een religieus gebeuren is. En vermits deze ex-KGB-er zich opzichtelijk als een religieus mens voordoet: hij maakt, soms helemaal alleen, kerkdiensten mee en slaat maar kruisjes... Als een hedendaagse Magdalena zien we op een foto een jonge vrouw met een roos, die met een sereen gelaat een gesprek probeert aan te gaan met een zwaar gepantserde politieofficier, symbool van het gewelddadige systeem. Een ware icoon van verrijzenis.

De weg van Jezus gaat verder

Na een tijd, wellicht veel langer dan de evangelieverhalen doen vermoeden, hebben de leerlingen tenslotte begrepen dat **Jezus'** boodschap niet mag verloren gaan. Zij komen opnieuw samen, in gebed en onderlinge uitwisseling, en besluiten om 'de weg van Jezus' verder te gaan, te verdiepen en aan anderen te verkondigen. Als een *euangelion*, een 'goed nieuws', een 'blijde boodschap'! Zo doen ze hem nieuw 'leven', in hun gemeenschappen, in de onderlinge dienstvaardigheid en in het 'breken van het brood', wat Paulus 'de maaltijd van de Heer noemt'. En wij : de *eucharistia*, dankzegging. – Na de schok om de moord op haar man, neemt **Joelia Navalnaya** het werk van Alexey over. In wat zij zegt en doet, doet ze haar man opnieuw 'leven'. Als een belofte, een teken van hoop voor een 'gelukkig Rusland'. Maar ook zij loopt gevaar, ook zij kan door het systeem achtervolgd en uitgeschakeld worden. Zoals de leerlingen van Jezus, waarvan meerderen inderdaad vermoord werden.

Sinds meer dan tweeduizend jaar wordt in de kerken het 'goede nieuws' van **Jezus'** verrijzenis verkondigd. Vanuit een letterlijke, historiserende lezing van de paasverhalen wordt de boodschap onterecht tot een historisch bericht uit het verleden herleid. En ontkracht. Desondanks blijven die verhalen ontelbare mensen troosten, ondersteunen en hoop geven. Wat echt gelééfd is, gaat nooit verloren. Tot vandaag lezen en vieren wij hoe Jezus ons van alle wet en ideologie bevrijd heeft, om een weg van liefde, gerechtigheid en vrede te gaan, tégen alle systemen in. – In de toekomst zal de gedachtenis aan **Alexey Navalny** en zijn moedige Joelia

verder steun en moed bieden aan allen die het opnemen voor een 'gelukkig Rusland', en voor een wereld zonder haat en geweld. Zo gaat het toch ook met andere getuigen: Gandhi, de Boeddha, Bonhoeffer, Romero, Martin Luther King en zoveel anderen?! Ook zij blijven leven onder ons, als bakens van hoop en vertrouwen, in onze verscheurde en chaotische wereld. 'Christus is verrezen!' Christus verrijst hier en nu, in Rusland, Oekraïne en overal waar mensen blijven kiezen voor het LEVEN, dikwijls op gevaar voor eigen leven.

Gemeenschap De Regenboog – Idefix. Ninoofsesteenweg 240/303, 1700 Dilbeek

Email: marc.vantente@skynet.be. Bankrekening: BE75 0630 0901 2951 op naam van M. Van Tente

Essay van Ilja Leonard Pfeijffer

Deze aantastingen van de persvrijheid dienen niet verkeerd te worden begrepen. Almacht is de inzet!

De Morgen (3 februari 2024).

Recente aantastingen van de persvrijheid zou je kunnen duiden als uit de hand gelopen treiterijen, schrijft Ilja Leonard Pfeijffer, maar het is erger: almacht is de inzet.

Extreemrechtse politici hebben geen boodschap aan ouderwetse feiten, schrijft Ilja Leonard Pfeijffer in zijn essay voor De Morgen. Want in het woud van duizenden waarheden is hun waarheid de enige die telt. Wie heeft er dan nog vrije pers of debat nodig?

Democratie is gebaseerd op debat. Dat maakt haar ook zo inefficiënt. Maar efficiëntie is niet haar doel, eerder het inbouwen van garanties tegen de doelmatigheid van geconcentreerde macht. Een staatsvorm die zichzelf beschouwt als een voortdurende discussie tussen burgers met gelijke rechten en gelijkwaardige meningen, vooronderstelt gedeelde toegang tot informatie. De uitwisseling van ideeën, die aan de democratie ten grondslag ligt, wordt een farce of zelfs een onmogelijkheid als niet iedereen over dezelfde feiten kan beschikken.

Daarom geldt het in onze representatieve democratieën als een doodzonde wanneer bewindslieden het parlement niet of onjuist informeren, want wij hebben onze volksvertegenwoordigers het mandaat gegeven om namens ons de discussie te voeren die de democratie gestalte geeft. En daarom speelt ook de pers een cruciale rol in een gezonde democratie. De vrijheid van meningsuiting is het fundamentele recht dat garant staat voor de vrijheid van journalisten om burgers te informeren over feiten die de machthebbers onwelgevallig zijn.

Zo zou het moeten gaan. Maar er is een probleem. De feiten zijn de laatste tijd niet meer wat ze geweest zijn. De echokamers van het internet en de op winst beluste algoritmen, die ons voeden met steeds meer hapjes van hetzelfde gerecht dat we eerder lekker hebben gevonden en die

ons en de adverteerders tevreden proberen te houden door al onze vooroordelen en waanideeën te bevestigen, hebben zo veel alternatieve belevingsferen gecreëerd dat de waarheid onder een enorme hoeveelheid waarheden bedolven is geraakt. De feiten zijn ook maar een mening geworden.

Van deze situatie wordt misbruik gemaakt door politici die in naam van de democratie het wantrouwen in de democratie voeden. Alkibiades geeft in mijn roman de volgende analyse van het politieke klimaat in Athene: 'Hoe verdeeld het volk ook is, er staan om de haverklap leiders op die de uiteenlopende vormen van onvrede mobiliseren en pretenderen dat zij namens het gehele volk spreken. Zij spiegelen het volk voor dat het een monopolie heeft op het gezonde verstand en dat het homogeen is in zoverre het wordt verraden door de politieke elite. Zij presenteren het als een vanzelfsprekendheid dat de gezonde volkswil, die door de heersende klasse wordt genegeerd, naadloos samenvalt met hun eigen standpunten en elke mening die afwijkt van die van hen, beschouwen zij als een verloochening van het soevereine volk en een verkrachting van de democratie. Zij doen een beroep op emotie en presenteren rationaliteit als een instrument van het establishment. Het volk heeft geen behoefte aan feiten of argumenten, omdat het volk donders goed weet dat argumentatie een onderdeel is van het complot om het volk te onderwerpen en dat dat de feiten zijn. Met de insinuatie dat de democratische instituties het werktuig zijn waarmee de politieke elite het volk knecht en kleineert, zetten zij het volk in naam van de democratie op tegen de democratie, die in hun visie geen democratie mag heten als zij niet neerkomt op een compromisloze alleenheerschappij van hun eigen gelijk.'

Deze woorden van Alkibiades lijken geschreven door een romancier die zich meer zorgen maakt over de huidige teloorgang van de democratie in Europa dan die van Athene 2.500 jaar geleden. Ik had mijn bezorgdheid over de staat van ons bestel niet beter kunnen formuleren dan hij.

BRULLEN EN BEDREIGEN

Dergelijke politici, die we voor alle duidelijkheid ook populisten zouden kunnen noemen en die zich overal in Europa en buiten Europa op dit moment kunnen verheugen in een toenemende populariteit, hebben een andere, om niet te zeggen modernere kijk op de rol van informatie. Eigenlijk willen ze helemaal geen debat. Democratische uitwisseling van ideeën is in hun ogen overbodig geworden zodra zij aan de macht zijn gekomen, want zij claimen het monopolie op de gezonde volkswil.

In het woud van de duizenden waarheden is hun waarheid de enige die telt. Als de feiten in strijd zijn met hun feiten, dan zijn hun feiten alternatieve feiten, die als een alternatieve mening tegenover de mening van anderen gezet kan worden, waarna er vervolgens geen twijfel over kan bestaan dat hun mening de enige juiste mening is, want zij vertegenwoordigen het volk. De ontmanteling van de democratie in naam van de democratie, die zij voor ogen hebben, verhoudt zich slecht met echte ouderwetse feiten en met geïnformeerde burgers. Journalisten zijn hun natuurlijke vijanden.

Mirolad Dodik, de president van de Republika Srpska in Bosnië-Herzegovina, schold onlangs een kritische journaliste de huid vol. Beeld Anadolu via Getty Images

Mirolad Dodik, de president van de Republika Srpska in Bosnië-Herzegovina, schold onlangs een kritische journaliste de huid vol. Beeld Anadolu via Getty Images

De vier jaren waarin Donald Trump heeft gediend als president van de Verenigde Staten van Amerika, die hopelijk geen prelude zullen blijken op een tweede termijn, die, als daarvan sprake

wordt, weleens langer dan vier jaar zou kunnen duren, hebben vrijwel dagelijks eclatante voorbeelden opgeleverd van manipulatie van feiten, gegoochel met alternatieve waarheden en uitgesproken vijandigheid jegens de pers.

De Nederlandse extreemrechtse politicus Geert Wilders, die de recente verkiezingen heeft gewonnen en die thans met andere rechtse partijen aan het onderhandelen is voor de vorming van een meerderheidscoalitie, heeft journalisten 'tuig van de richel' genoemd. Afschaffing van de publieke omroep staat in zijn verkiezingsprogramma. President Milorad Dodik van de Servische Republiek, een deelstaat in Bosnië en Herzegovina, heeft onlangs tijdens een persconferentie de microfoon uit de handen gerukt van een journaliste die een kritische vraag stelde en haar toegebruld dat haar anti-Servische houding het land naar de verdoemenis helpt. De zojuist gekozen president Javier Milei van Argentinië is berucht om zijn verbale en fysieke bedreigingen van journalisten.

Premier Giorgia Meloni van Italië, die sinds 22 oktober 2022 het land waar ik woon regeert met een coalitie van rechtse en extreemrechtse partijen, is op weinig beleidsterreinen zo voortvarend als met haar programma om de persvrijheid in te perken. Nadat zij de publieke omroep RAI vrijwel heeft afgebroken door alle kritische journalisten en programmamakers te ontslaan, is haar regering thans in hoog tempo wetten aan het maken die ook de schrijvende pers knevelen. Zij wil het alleenrecht op het dominante discours. Zij wil het monopolie op de waarheid verwerven.

Een waarheid die voor alle rechtse populistten nogal ongemakkelijk is, is de klimaatverandering. Het doel van klimaatbeleid op lange termijn kan misschien nog wel rekenen op enige consensus onder de kiezers, maar wie heeft er wat aan de lange termijn als de kiezers op korte termijn in opstand komen tegen allerhande vervelende maatregelen? De opiniepeilingen van morgen zijn belangrijker. Wie herkozen wil worden, heeft niets aan de lange termijn. Geert Wilders heeft er een officieel punt van gemaakt in zijn verkiezingsprogramma dat het Nederlandse en Europese klimaatbeleid 'door de shredder' moet.

MUILKORFWET

De Italiaanse regering van Meloni wil het er niet over hebben. Het klimaatprobleem mag niet ter sprake komen. De regering heeft een wet uitgevaardigd die klimaatactivisme strafbaar stelt. De wet is onlangs, op 17 januari 2024, door het parlement aangenomen. Wie monumenten besmeurt of tomatensoep tegen schilderijen aan gooit om aandacht te vragen voor de klimaatverandering, riskeert thans een geldboete van 60.000 euro en vijf jaar cel. Het zorgwekkende van deze wet is dat hij speciaal is gemaakt om dit zogenaamde 'ecovandalisme', zoals het wordt genoemd, te bestraffen. Wie monumenten bekladt door erop te schrijven dat een meisje met een mooie naam de liefde van zijn leven is, door de boodschap erop te schilderen dat Genoa een betere voetbalclub is dan Sampdoria, of door er een tag op te sprayen die niets met het klimaat te maken heeft, zal niet conform de nieuwe wet worden berecht. De wet is niet bedoeld om monumenten te beschermen, maar om een specifiek standpunt te bestrijden.

Argentijns president Javier Milei is berucht om zijn verbale en fysieke bedreiging van journalisten. Beeld AFP

Maar de aanval van de Italiaanse regering op de waarheid gaat nog verder dan dat. De zogenaamde 'muilkorfwet' (ook wel het amendement-Costa genoemd), die op 19 december

2023 door de kamer is aangenomen en nu bij de senaat ligt, voorziet een verbod op publicaties over gerechtelijke onderzoeken voordat deze tot een veroordeling hebben geleid. De wet wordt verdedigd met een beroep op Artikel 27 van de Italiaanse grondwet (iedereen is onschuldig tot het tegendeel is bewezen), dat zou moeten prevaleren boven Artikel 21 (persvrijheid), maar het is duidelijk dat de wet met name is bedoeld om een einde te maken aan de eindeloze stroom berichten en onthullingen over bewindslieden als Daniela Santanchè (minister van Toerisme) en Vittorio Sgarbi (onderminister van Cultuur), die verdacht worden van verregaande malversaties.

Misschien is het zelfs nog zorgwekkender dan dat. Door het proces van gerechtelijke waarheidsvinding aan het zicht te onttrekken worden de voorwaarden geschapen voor manipulatie van het juridische systeem. Wanneer Meloni besluit het voorbeeld te volgen van haar geestverwanten in Polen, Hongarije en Israël en stappen te zetten om de rechterlijke macht onder haar controle te brengen, zal de muilkorfwet voorkomen dat burgers kunnen controleren waarop rechters hun vonnissen baseren.

SPINS EN NEPNIEUWS

Tegelijkertijd heeft de Italiaanse regering een voorstel ingediend om de wet op laster te hervormen. Wanneer een journalist volgens het oordeel van de rechter schuldig wordt bevonden aan het verkondigen van onwaarheden, zal deze journalist volgens dit wetsvoorstel persoonlijk aansprakelijk gehouden kunnen worden. Afgezien van mogelijke schadevergoedingen kan hem of haar astronomische geldboetes worden opgelegd tot wel 50.000 euro. Bovendien zal het medium waarvoor de journalist schrijft gedwongen worden tot rectificatie zonder nog langer het recht te hebben om daarop een weerwoord te geven.

Ten slotte zijn er de afgelopen weken steeds meer details aan het licht gekomen over de manier waarop Meloni de inhoudelijke berichtgeving in de pers probeert te beïnvloeden. Haar vertrouweling Giovanbattista Fazzolari, senator en onderminister van haar regering, heeft de leiding over deze operatie. Dagelijks stuurt hij orders en bedreigingen naar de pers. Hij suggereert spins aan bevriende media en verspreidt nepnieuws. Tevens heeft hij de regie over de video's waarmee Meloni tot het volk spreekt om geen persconferenties te hoeven geven.

Deze aantastingen van de persvrijheid dienen niet verkeerd te worden begrepen. We zouden geneigd kunnen zijn om ze te interpreteren als uit de hand gelopen treiterijen, als kinderachtig onvermogen om kritiek te accepteren of als uitingen van revanchisme, dat zijn vastberadenheid ontleent aan de jarenlange verkettering van extreemrechts door linkse journalisten. Dat zou allemaal al erg genoeg zijn, maar het is nog erger dan dat. Almacht is de inzet.

Viktor Orbán, die zijn auctoriële bewind baseert op controle over de Hongaarse pers, is een inspiratiebron. Extreemrechtse politici als Meloni trachten het monopolie op de waarheid te verwerven, teneinde het de kakofonie van het democratische debat te het zwijgen op te leggen en de democratie te ontmantelen. Zij zijn de democratie in hun visie, dus zij hebben geen democratie nodig om hun alleenheerschappij van democratische legitimatie te voorzien.

Waarom we niet meer geloven in een optimistisch toekomstbeeld

ILJA LEONARD PFEIJFFER De Morgen 16 maart 2024

Ilja Leonard Pfeijffer: 'Extreemrechtse politici hebben vijanden nodig om zichzelf als verlossers te kunnen presenteren. Daarom zijn ze altijd zo boos.' Beeld Rebecca Fertinel

'Sciencefictionfilms zijn een barometer van onze toekomstverwachtingen en de conclusie kan alleen maar zijn dat we er steeds minder vertrouwen in hebben', schrijft Ilja Leonard Pfeijffer in zijn wekelijks essay voor De Morgen. Rechts verzilvert het groeiende onbehagen met de belofte van een terugkeer naar een geïdealiseerd verleden. Waar is het bevlogen toekomstvisioen van links naartoe?

Sinds mijn jonge jaren kijk ik alle -sciencefictionfilms en -series die ik maar kan vinden. Ik denk dat ik derhalve in de positie ben om een tendens waar te nemen. Terwijl oudere sciencefiction dikwijls positivistisch was en getuigde van een rotsvast vertrouwen in de technologische vooruitgang, zijn vrijwel alle sciencefictionfilms van de afgelopen jaren mistroostig en somber. De iconische serie Star Trek vertelde de avonturen van ontdekkingsreizigers die in naam van de United Federation of Planets wetenschappelijke missies uitvoerden. Af en toe ontmoetten ze vijandige wezens met knobbelige voorhoofden en gutturale dictie, maar de mensheid was verenigd in een soort intergalactische Verenigde Naties, had uitsluitend vreedzame bedoelingen en geavanceerde 3D-printers, die 'replicators' werden genoemd, hadden de armoede en ongelijkheid uitgebannen. Zo was de toekomst in de jaren 60 van de vorige eeuw, toen de originele serie furore maakte, en in de jaren 80 en 90 met The Next Generation was het vooruitzicht nog altijd even attractief.

De sciencefictionfilms en -series van nu zijn daarentegen vrijwel zonder uitzondering gesitueerd in een troosteloze toekomst, die vaker wel dan niet apocalyptische of postapocalyptische trekken vertoont. Thans is het uitsluitend nog de wereld van Terminator, The Matrix en Blade Runner die ons als verschiets wordt voorgehouden.

De enige recente uitzondering die ik mij kan heugen, is de film Valerian and the City of a Thousand Planets van Luc Besson uit 2017, die een positieve, ecologische boodschap heeft en uitmondt in een happy end. Het is toevallig een van de beste sciencefictionfilms die ik ooit heb gezien, een feestelijke explosie van fantasie. Vanwege de vindingrijkheid en de overweldigende verbeeldingskracht staat hij op eenzame hoogte.

Desondanks is Valerian spectaculair geflopt. Ik ben ervan overtuigd dat de positieve boodschap de oorzaak daarvan is. Wij herkennen ons niet meer in een rooskleurig toekomstbeeld. Dat -vinden wij tegenwoordig vergezocht, ongeloofwaardig en nep.

HUREN IN LISSABON

Uiteraard is sciencefiction een spiegel van de -samenleving. Films die zich in de toekomst afspelen bieden geen zicht op de toekomst maar op de maatschappij die zich de toekomst voorstelt. De sciencefictionfilms zijn een barometer van onze toekomstverwachtingen en de conclusie kan alleen maar zijn dat we er steeds minder vertrouwen in hebben, in die hele toekomst. Ik merk dat ook op andere manieren. Onderzoeken wijzen erop en ik ben er zelf ook niet immuun voor.

Ik ben opgegroeid in de jaren 70 en 80 van de vorige eeuw en ik herinner mij mijn optimisme. Ik was er zeker van dat ik en de mensheid met mij een glorieuze toekomst tegemoet gingen in immer toenemende vrijheid en welvaart, terwijl bekrompen patriottisme zou wegsmelten onder de hartverwarmende eenheid der volkeren in de Europese Unie en de Verenigde Naties.

Nu heb ik heimwee naar dat optimisme, terwijl er om mij heen een generatie opgroeit in de zekerheid dat zij het in economisch opzicht, en niet uitsluitend in economisch opzicht, slechter zal hebben dan haar ouders. Voor de jongeren van nu is zelfs de saaie, oude, burgerlijke droom van de aanschaf van een eigen huis in de meeste steden van Europa een fata morgana-geworden. In Lissabon is de huurprijs voor een slaapplek in een stapelbed inmiddels opgelopen tot 450 euro per maand, las ik gisteren toevallig.

De verzorgingsstaat is onbetaalbaar geworden. Economische ongelijkheid neemt steeds meer toe. Er woedt oorlog op ons continent. De planeet zal zich wreken op onze vroegere welvaart. Het is tekenend voor het klimaat van angst en onzekerheid dat het filosofische concept 'bestaanszekerheid' het kardinale thema was van de recentste verkiezingscampagne in Nederland.

Wanneer de toekomst een bar en onheilspellend oord schijnt, is het verleidelijk te dromen van het verleden. Dit vormt een groot deel van de verklaring voor de huidige aantrekkingskracht van extreemrechtse partijen. Extreemrechts is in de kern van de zaak een nostalgische stroming. Dat blijkt vaak al uit de slogans die worden gehanteerd. 'Make America Great Again' is een appel om oude glorie te herstellen. De wapenspreuk van de brexit was 'Take Back Control'. Viktor Orbán verwijst vaak naar een verloren paradijs. De rechtse regering van Giorgia Meloni hanteert, sinds zij aan de macht is, de spreuk 'Bentornato orgoglio italiano': welkom terug, Italiaanse trots. André Ventura van het Portugese -Chega, die bij de verkiezingen van afgelopen zondag zijn zetelaantal verviervoudigde, refereert geregeld aan Portugals verleden als koloniale grootmacht.

Aanhangers van Vlaams Belang, mei vorig jaar in Brussel, de stad die symbool staat voor de elite die ze verfoeien. Beeld Tim Dirven

Ter leniging van angst en onzekerheid biedt extreemrechts de vlucht naar ooit. Als oplossing voor de problemen die ons uit onze slaap houden, wil het de wijzers van de klok terugdraaien naar een tijd waarin deze problemen nog niet bestonden. Het is een mythisch verleden dat ons als heilsbestemming wordt voorgehouden, een fictieve era van grootsheid die met behulp van een selectief geheugen wordt geconstrueerd, een tijd toen geluk nog heel gewoon was. Het historische fascisme en nationaalsocialisme in het midden van de vorige eeuw werden op een vergelijkbare manier gedreven door bezieling voor restauratie van vergane glorie en mythische grandeur, die het volk door kwade krachten zouden zijn ontfutseld.

Deze malicieuze machten, die het volk uit het paradijs hebben verstoten, die het zijn waardigheid hebben ontnomen en die als sinistere wachters van de vooruitgang de heilzame terugkeer naar het beloofde land van ooit trachten te beletten, vormen een essentieel ingrediënt van de extreemrechtse ideologie. Extreemrechtse politici moeten draken verzinnen om Sint-Joris te kunnen zijn. Ze hebben vijanden nodig om zichzelf als verlossers te kunnen presenteren. Daarom zijn ze altijd zo boos. Verontwaardiging en slachtofferschap zijn de donker brommende grondtonen die hun electoraat herkent.

DEPLORABLES

"Ik slaap met een bajonet onder mijn kussen", zegt Meloni tegenwoordig vaak. De vijanden van de populist zijn per definitie vijanden van het volk en ze dragen vele namen: de elite, immigranten, Brussel, de pers, de joden, de moslims, zigeuners, homoseksuelen, cultuurmarxisten, de Gülen-beweging, Soros, de gevestigde politiek, het moeras van

Washington, het kartel, pedofielen, de deep state, klimaatdrammers, rechters, parlementariërs. Omdat extreemrechtse politici de neiging vertonen overal duistere machten te ontwaren, die hen tegenwerken, kunnen complottheorieën zonder al te veel moeite worden geïncorporeerd in hun gedachtegoed of in de obsessies van hun achterban.

Het klimaat van angst en onzekerheid, dat extreemrechtse populistten met succes exploiteren, wordt gevoed door verandering, en de oorzaak van de ingrijpendste veranderingen die onze maatschappij op dit moment ondergaat, is de globalisering. We zouden kunnen zeggen dat de oude vertrouwde dichotomie van links en rechts plaats heeft gemaakt voor een tweedeling in de bevolking van diegenen die de globalisering beschouwen als een kans en een uitdaging, en zij die haar vrezen.

Niet geheel toevallig valt deze nieuwe tegenstelling grotendeels samen met het contrast tussen hoger en lager opgeleiden en met de antithese tussen stad en platteland. Dat is logisch. Als fabrieksarbeider heb je ook daadwerkelijk meer te vrezen van de concurrentie uit Azië dan als manager of consultant. Voor melkveehouders is de globalisering een grotere bedreiging dan voor beurshandelaren of biomedische wetenschappers.

De vijanden van de populist zijn per definitie vijanden van het volk en ze dragen vele namen: de elite, immigranten, Brussel, de pers, de joden, de moslims, zigeuners, homoseksuelen, cultuurmarxisten

Deze dichotomie tussen de aanjagers van de globalisering en zij die zich er niet zonder reden door bedreigd zien, biedt een verklaring voor veel op het eerste gezicht verrassende politieke ontwikkelingen van de laatste jaren, zoals de -brexit en de verkiezingsoverwinning van Donald Trump op Hillary Clinton. In het kosmopolitische Londen had de stem voor brexit geen meerderheid en de harde kern van Trumps electoraat werd en wordt gevormd door werkloze blanke mannen in de rust belt in het hart van de flyover states, die met recht beschouwd kunnen worden als verliezers van de globalisering, en die Hillary Clinton met strategisch fatale precisie aanduidde als de deplorables.

Het nieuwe, radicale, populistische rechts heeft zich opgeworpen als spreekbuis voor de groep die zich door de globalisering bedreigd voelt. Dit verklaart waarom zelfs haven- en -fabrieksarbeiders, die ooit de stoere stoottroepen vormden van het socialisme en het communisme, tot verbijstering van velen tegenwoordig massaal op extreemrechtse partijen stemmen. Dit verklaart eveneens waarom extreemrechts een antiglobalistische, anti-Europese, isolationistische politiek van nostalgisch nationalisme propageert.

Het mythische verleden dat rechtse populistten ons als glanzend toekomstperspectief voorhouden, is een sprookjesland waar de driekleur wappert achter gesloten grenzen, waar keiharde guldens, marken of franken grif van hand tot hand gaan, waar geen moslim te bekennen is, waar de torens nog niet zijn gevallen en waar nog goed wordt gesjoeld.

Maar wie slachtoffer is van de globalisering, geeft de globalisering zelden de schuld van zijn malheur. Wie zijn baan in de fabriek heeft verloren omdat het management de productie heeft verplaatst naar lagelonenlanden, heeft behoefte aan minder abstracte zondebokken dan de mondiale economische ontwikkelingen.

Zijn woede keert zich tegen hen die in zijn ogen van die ontwikkelingen profiteren: de elite. Zijn woede keert zich tegen immigranten en vrouwen die hij carrière ziet maken. Zijn woede keert zich tegen culturele verworvenheden, zoals het nieuwe dogma van principiële gelijkheid van de seksen en rassen. De feministen krijgen de schuld. De antiracisten zijn de oorzaak van zijn misère. De elite, die zich tegen de eigen bevolking heeft gekeerd, is de kwade genius van zijn degradatie tot tweederangsmens.

HET DROMEN VERLEERD

Hoewel culturele verworvenheden welbeschouwd weinig te maken hebben met de globalisering, gaat de afkeer van de nieuwe, grenzeloze, wereldwijde wereld hand in hand met verzet tegen nieuwe gedachten die aan een kwaadaardige elite worden toegeschreven. Daarom doen vrouwen weer gewoon de afwas in het mythische land van ooit dat onze bestemming is. Kinderen hebben er een vader en een moeder. Er zijn slechts twee seksen, die vanaf de geboorte onveranderlijk vaststaan tot aan de dood. Onze joods-christelijke waarden zullen ons onfeilbaar kompas zijn.

Maar de globalisering kan net zomin worden teruggedraaid als de uitvinding van het internet of kunstmatige intelligentie. Het rechts-populistische visioen van nostalgisch nationalisme is een drogbeeld. Maar tenminste is het een visioen, dat zijn aantrekkingskracht mede ontleent aan het ontbreken van een aantrekkelijk alternatief. De linkse partijen zetten er weinig anders tegenover dan schuldgevoel en matiging. In hun visie wordt alles minder: minder vliegvakanties, minder vlees, geen Zwarte Piet meer en geen vuurwerk met oud en nieuw. Ooit waren de socialisten gespecialiseerd in visioenen van een rode dageraad. Herman Gorter dichtte: 'O strale van daar uit het socialisme / in ons, en worden wij die gloed van parels, / waardoor eenmaal het socialisme opstijgt, / en alle nevel wegtrekt, alle stank van 't kapitaal. Heersche de gouden vrijheid.' Maar links is het dromen verleerd.

De enige manier om te ontsnappen uit de mistroostige wereld van Blade Runner, is een visioen te creëren waarin het optimisme van Valerian geloofwaardig is.

**Brits-joods journalist Arthur Neslen over de Joodse meerderheid,
antisemitisme en antizionisme
'Israël internationaal isoleren is een noodzakelijke voorwaarde voor
vrede met de Palestijnen'**

DEEL 2 – het eerste deel kan/kon je lezen in het vorig nummer van Jebron Info
(in MO - digitale nieuwsbrief van 1 februari 2024)

Het Internationaal Gerechtshof beval Israël om een genocide in Gaza te voorkomen, maar eiste geen staakt-het-vuren. Dezelfde dag doodde Israël 183 mensen in Zuid-Gaza. MO had een lang gesprek met de Brits-joodse journalist Arthur Neslen, ex-correspondent voor de BBC. Zijn analyse, over de verdrijving van Palestijnen en de immigratie van joden naar Israël, en over hoe Israël antisemitisme gebruikt, laat weinig ruimte voor optimisme. Toch ziet hij ook in Israël en de joodse diaspora een kans op échte vrede.*

Dit is het tweede deel van een lang gesprek met de Brits-joodse journalist Arthur Neslen. Het eerste deel, over de Joods-Israëlische identiteit en de geschiedenis van het zionisme, kan je hier lezen.

Het zionisme, het streven naar een eigen Joodse staat, heeft als eeuwige drijfveer de constructie van een Joodse meerderheid in heel historisch Palestina, het land tussen de rivier de Jordaan en de Middellandse Zee. En volgens bepaalde mensenrechtenexperts is dat zelfs een verklaring voor de belegering van Gaza.

Sinds 7 oktober 2023 doodde Israël daar meer dan 26.000 Palestijnen. Twee miljoen mensen zijn verdreven uit hun huizen richting Egyptische grens en worden verder gebombardeerd en uitgehongerd.

Arthur Neslen, auteur van *Occupied Minds: A Journey Through the Israeli Psyche*, analyseert de motieven achter het gedrag van Israël al jarenlang. Neslen is teleurgesteld in de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof: 'Het Hof erkent dat er waarschijnlijk een genocide aan de gang is, maar beveelt de dader niet om zijn wapens neer te leggen. In de huidige context is dat schokkend. Israël zal dit uitleggen als een goedkeuring van hun zogenaamde "recht op zelfverdediging". Een staakt-het-vuren is de enige manier om de burgerbevolking van Gaza te beschermen.'

'Het Hof heeft de dader niet bevolen om zijn wapens neer te leggen.'

De uitspraak is hoe dan ook historisch, en kan bijdragen tot de internationale isolering van Israël. Maar veel meer is nodig om Israël te dwingen af te zien van de leidende principes van het gewelddadige zionisme, de verdrijving van Palestijnen en de immigratie van joden uit de diaspora naar Israël.

'Israëlische leiders zeggen voortdurend dat Israël bestaat om joden te beschermen tegen antisemitisme. Zonder antisemitisme heeft Israël geen reden van bestaan', stelt Neslen 'Daarom is het voor Israël zelfs belangrijk dat antisemitisme blijft bestaan. En dat maakt joden wereldwijd niet veiliger.'

Neslen denkt wel dat meer joden in de diaspora én Israël zich zouden kunnen afkeren van het zionisme. Of een vreedzame variant van het zionisme aanhangen, gericht op co-existentie met de Palestijnen.

Genoeg Joden om Palestijns land te claimen

'Een maximale hoeveelheid land met een minimale hoeveelheid Palestijnen, dat is de vuistregel van het zionisme', zegt Neslen. 'Een Joodse meerderheid in het gebied dat Israël controleert, is essentieel voor zij die geloven in een Joodse staat in Palestina.'

Kort voor en na de oprichting van de staat Israël, in 1948, stonden de zionisten voor een probleem: er waren onvoldoende Joden in Palestina om een claim op het land te leggen. Ze vatten het plan op om zoveel mogelijk Joden uit de Europese diaspora en de Arabische landen naar Israël te halen. En zoveel mogelijk Palestijnen te verdrijven.

Het probleem van de jaren '40 en '50 van de vorige eeuw komt terug: Palestijnen maken nu al meer dan de helft van de bevolking uit in het gebied dat Israël controleert (Israël zelf en de bezette Palestijnse gebieden). Dus neemt Israël meer en meer land in voor Joodse bevolkingsuitbreiding en blijft het Palestijnen verdrijven of hun economische ontwikkeling onmogelijk maken.

'Een maximale hoeveelheid land met een minimale hoeveelheid Palestijnen, dat is de vuistregel van het zionisme.'

De IJzeren Muur rond Palestina: hoe oorlogsmisdaden deel werden van de Israëlische identiteit

Dat doet het Israëlische leger vooral in de gebieden die het in de oorlog van 1967 veroverde en bezette. Toen kreeg Israël plots al het land tussen de rivier de Jordaan en de Middellandse Zee in handen, inclusief de Gazastrook, de Westelijke Jordaanoever en Oost-Jeruzalem.

Religieuze joden, die om Bijbelse redenen afwijzend hadden gestaan tegenover de idee van een Joodse staat, sprongen mee aan boord. Rabbijnen stelden de verovering voor als de komst van de messias die de oprichting van de staat moest inluiden.

Neslen verduidelijkt: 'De zionistische leiders zagen het als een kans om te voltooien wat in 1948 niet was gelukt: een maximale hoeveelheid land verkrijgen. Het geld van de staat ging steeds

meer naar nieuwe kolonies in de bezette gebieden, in plaats van naar de bestaande kibboetsen in Israël zelf. Binnen de joodse gemeenschap in Europa willen mensen geloven dat Israël de idealistische droom van de kibboetsen belichaamt. Maar de realiteit is minder fraai.'

'Vrijwillige emigratie' en Joodse 'immigratie'

Na de aanslagen door Hamas en het begin van de Israëlische oorlog op 7 oktober 2023 gaf de Israëlische regering zelfs wapens aan kolonisten om zoveel mogelijk Palestijnen te verdrijven. De Israëlische mensenrechtenorganisatie B'Tselem houdt de teller van de verdrijving bij, onder de noemer: 'Palestijnen op Westelijke Jordaanoever gedwongen verplaatst onder de dekmantel van de Gaza-oorlog'.

Volgens Kenneth Roth, voormalig directeur van Human Rights Watch, is de demografische balans ook de reden van de Israëlische belegering van Gaza. 'De extreemrechtse leden van de regering van Benjamin Netanyahu zouden wel eens blij kunnen zijn met een kans om een miljoen of meer Palestijnen van de bevolkingsbalans af te halen', schreef hij in oktober in een opiniestuk in The Guardian.

De Israëlische minister van Financiën Bezalel Smotrich maakt op dit moment het begrip 'vrijwillige emigratie' gangbaar. Daarmee bedoelt hij dat die vrijwilligheid met geweld 'aangemoedigd' wordt.

In de begindagen van Israël moedigde de nieuwe staat ook de immigratie van Joden uit de Arabische landen naar Israël met geweld aan. Neslen interviewde voor zijn boek een ex-agent van de inlichtingendienst Mossad. Die gaf toe dat de Mossad destijds bommen bij joodse doelwitten in Bagdad plaatste.

De joodse gemeenschap van Irak was ooit een van de grootste, oudste en meest welvarende ter wereld. Vandaag is ze vrijwel verdwenen. In Israël kampte ze met armoede en met het racisme van de Oost-Europese joden.

De Israëlische historicus Avi Shlaim, zelf afkomstig uit Bagdad, vertelt in zijn nieuwe boek *Three Worlds* dat zijn familie goed geïntegreerd was in Irak. Het zionisme speelde geen rol in hun leven. Maar toen de Arabische nationalist de anti-joodse houding voedden, wakkerde de Mossad de vlammen aan. De joden in Irak werden bang en vertrokken naar Israël.

'In Europa had je de pogroms, de nazi's en andere antisemieten die het werk deden', zegt Neslen. 'Maar de zionisten hebben de antisemieten daarin niet tegengewerkt.'

'Het zionisme verenigt mensen van over heel de wereld onder een nieuwe identiteit, ten koste van de oorspronkelijke bevolking.'

'Immigranten uit de uiterst diverse Joodse diaspora gingen in de Israëlische samenleving op in de "mengelmoes". Het maakte niet uit waar ze vandaan kwamen, zolang ze maar joods waren.'

'Jiddisch-sprekende Europese joden, Ladinosprekende Sefardische joden, Iraakse, Marokkaanse, Ethiopische, Argentijnse, Russische of Canadese joden, atheïsten van Tel Aviv, de ultrareligieuze gemeenschap van Crown Heights in Brooklyn: zij hebben weinig met elkaar gemeen. Maar door te dienen in het Israëlische leger werden ze gesocialiseerd tot Israëli's.'

Neslens interviews tonen zelfs dat de Israëlische overheid niet-joodse Russen toestond om te emigreren en Israëlische paspoorten te krijgen, om de Joodse meerderheid te garanderen. 'Het zionisme verenigt mensen van over heel de wereld onder een nieuwe identiteit, ten koste van de oorspronkelijke bevolking die geworteld is in het land', zegt Neslen.

Antisemitisme

'Israël gebruikt voorvallen van antisemitisme om joden aan te zetten om naar Israël te emigreren', zegt Neslen. 'Hoe meer voorvallen van antisemitisme, hoe beter dus.'

'Maar antisemitisme neemt af, wat sommigen ook mogen beweren. Als kind werd ik uitgescholden voor vuile jood. Mijn neefjes en nichtjes in Londen, en mijn kinderen hier in

Brussel hebben die ervaring vandaag niet. Bovendien vervaagt de herinnering aan antisemitische vervolgingen uit het verleden. Beide ontwikkelingen doen in Israël de alarmbellen afgaan.’

‘De herinnering aan de jodenvervolgingen uit het verleden wordt springlevend gehouden, en aan elke nieuwe generatie Israëli’s uitgelegd als de reden van de militaire onderdrukking van de Palestijnen.’

Op 13 januari deed premier Netanyahu dat nog op Twitter in een reactie op de genocidezaak Zuid-Afrika vs. Israël voor het Internationaal Gerechtshof: ‘Het antisemitisme (van de Palestijnen, red.) is hetzelfde antisemitisme (als dat van de nazi’s, red.), maar de status van het Joodse volk is fundamenteel veranderd. Vandaag hebben we een staat. We hebben verdedigingstroepen en heldhaftige soldaten om ons volk te beschermen.’

‘Een achtergrondverhaal voor de gruweldaad in Gaza’, zo noemt Neslen dit gebruik van de Holocaust door Israëlische leiders.

‘De herinnering aan de jodenvervolgingen uit het verleden wordt aan elke generatie Israëli’s uitgelegd als de reden van de militaire onderdrukking van de Palestijnen.’

‘Arabische en Iraanse leiders worden vaak met Hitler vergeleken. De oorlogen die Israël heeft gevoerd tegen Arabische landen worden voorgesteld als oorlogen om het voortbestaan van het hele Joodse volk, en op één hoop gegooid met de jodenvervolgingen uit het verleden. Zo ontstaat een krachtig collectief geheugen dat ze naar believen kunnen oproepen.’

Tot slot krikt Israël het aantal voorvallen van antisemitisme kunstmatig op. ‘Zo heeft Israël gelobby’d opdat de International Holocaust Remembrance Alliance “het niet erkennen van Joodse zelfbeschikking” als een vorm van antisemitisme zou beschouwen.’

‘Maar het is toch normaal dat Palestijnen Joodse zelfbeschikking niet erkennen als die ten koste gaat van hun vrijheid en mensenrechten? Bovendien heeft de staat Israël geen erkende staatsgrenzen. De kolonisatie gaat verder. Dus welk Israël moeten de Palestijnen precies erkennen? Zijn Palestijnen dan allemaal per definitie antisemieten? Natuurlijk niet.’

Manipulatie van joodse angsten

Joodse angsten zijn vaak het voorwerp van nepnieuws en propaganda, zeker in Frankrijk, waar de grootste joodse gemeenschap van Europa woont. Dat zijn potentieel veel joden om te emigreren naar Israël.

Na 7 oktober 2023 spotten enkele mensen Davidsterren op de muren van gebouwen in Parijs. Franse openbare instellingen, waaronder de burgemeester van Parijs en de Franse regering, publiceerden verklaringen dat het ‘antisemitisme toeneemt, we moeten er krachtig op reageren.’ Een paar weken later bleek uit het onderzoek van de Franse openbare aanklager dat deze acties niet het werk waren van antisemieten, maar van Moldaviërs die optraden namens de Russische geheime dienst. Antisemitisme blijkt voor Rusland een van de vele polariserende kwesties in West-Europa waarmee het verdeeldheid kan zaaien.

Neslen vindt het goed dat Frankrijk krachtig reageert tegen antisemitisme: ‘Om aan Israël te tonen dat joden in Europa wél veilig zijn, moeten Europese landen antisemitisme aanpakken. Maar ze mogen geen antisemitisme zien waar het er niet is. Het is een delicate balans. Ik ben bang dat kunstmatige intelligentie en deepfakes mensen de komende jaren op nog grotere schaal zullen manipuleren, met nog grotere gevolgen.’

‘Er ontstaat ook een paradox: opkomen tégen antisemitisme, zoals Frankrijk doet, ondermijnt de noodzaak van emigratie naar een “Joodse staat”. Is Frankrijk daardoor antisemitisch?’

Stigma op de ‘zwakke jood’, of symbool van de ‘sterke jood’?

De acties in Parijs deden Neslen denken aan een ander verontrustend gebruik van het symbool. Israëlische kolonisten die Palestijnen uit hun huizen in Hebron verdreven, spotten een Davidster op de huizen om aan te geven dat die “vrij waren van Palestijnen”.

‘Tijdens WOII werd het symbool van het jodendom gebruikt als stigma, om de joden te identificeren als de interne vijand, om ze te veranderen in zwakke slachtoffers’, zegt Neslen. ‘Nu gebruiken Israëlische Joden het als een symbool van geweld en zagezegde kracht.’

‘De zionisten creëerden de “sterke Jood”, maar portretteren zichzelf als de “zwakke Jood” als hen dat goed uitkomt.’

Israëlische leiders misbruiken het nazi-stigma wel vaker. ‘Onlangs nog’, zegt Neslen, ‘toen de Israëlische ambassadeur bij de VN Gilad Erdan met de gele davidster verscheen in de VN-veiligheidsraad. Ik vond het weerzinwekkend.’

Erdan kreeg kritiek uit onverwachte hoek, van Dani Dayan, directeur van het Holocaustmuseum in Jeruzalem: ‘De gele davidster symboliseert de hulpeloosheid van het Joodse volk. Vandaag hebben we een onafhankelijk land en een sterk leger. We zijn meesters over ons lot.’

Erdan zondigde tegen een kernbegrip van het zionisme: de ‘Nieuwe Jood’. ‘Tegelijkertijd handelde Erdan binnen de Israëlische consensus: de zionisten hebben de Nieuwe Jood gecreëerd, de sterke Jood, maar portretteren zichzelf nog altijd als de zwakke, vervolgte Jood als hen dat uitkomt om een politiek doel te realiseren’, zegt Neslen.

Zelfingenomen slachtoffers

Dit incident was een illustratie van de spanning tussen twee belangrijke maar paradoxale elementen van de Israëlische identiteit: “zelfingenomen” en “slachtoffer”. ‘Zo wordt de Holocaust tot vandaag in Israël gebruikt als bewijs van eeuwige vervolging én van nationale wederopstanding, van zwakte én kracht’, zegt Neslen.

‘Daarin gaan ze erg ver. Ze vergelijken Hamas met nazi’s, en schilderen de VN af als pro-Hamas. Bedoelen ze dat de VN nazi’s zijn? Dat de VN hun vijand is? Achter de schaamteloosheid en zelfingenomenheid zit een denkproces: elk argument dat ze niet met overtuigingskracht kunnen winnen, proberen ze met intimidatie, dwang of geweld te winnen.’

‘De identiteit van het zelfingenomen slachtoffer is een handig instrument gebleken in de internationale diplomatieke arena, dankzij de VS.’

Vreedzaam zionisme en antizionisme

Vanaf het begin begrepen zionistische leiders zoals Chaim Weizmann dat een Joodse staat in Palestina nooit zou kunnen overleven zonder een sterke macht erachter. Dat waren eerst de Britten, daarna de VS. De afgelopen drie maanden was de onderdrukking van de Palestijnen brutaler dan ooit en al die tijd stelden de VS hun veto tegen resoluties voor een staakt-het-vuren in de VN-Veiligheidsraad. De steun lijkt dus onvoorwaardelijk.

Net zoals een machtige externe beschermer noodzakelijk is om het radicale politieke zionisme te versterken, zal externe druk nodig zijn om een revolutie binnen het zionisme, of nog breder, binnen de Joodse diaspora te stimuleren.

Het politieke zionisme verenigt immers niet alle Joden in de wereld. Er bestaan verschillende Joodse opvattingen over hoe veiligheid voor Joden wereldwijd te garanderen. Het creëren van een staat alleen voor Joden is slechts één van die opvattingen.

‘Er is een strijd bezig tussen Joden, binnen het zionisme, of van Joden tegen het zionisme’, zegt Neslen. ‘Die strijd zal harder worden, want de zionistische identiteit van de Nieuwe Jood zit diep verankerd in wie Israëli’s zijn.’

‘Als het Westen zich resoluut tegen Israël zou keren, zouden veel Asjkenazische (Europese) Israëli’s naar het Westen emigreren, denk ik. De blijvers zouden vooral de Mizrahim zijn (de Arabische en Iraanse Joden, red.). Zij zouden in Israël een vreedzaam cultureel zionisme kunnen omarmen, dat gelijke samenwerking tussen een Joodse staat en een Palestijnse staat promoot. Of zich zelfs helemaal afkeren van het zionisme.’

‘Als je die wereld tot stand wilt brengen, waarin de culturele traditie van bijvoorbeeld Ahad Ha’am binnen het zionisme en de progressieve krachten binnen het jodendom worden versterkt,

moet je “Boycot, Desinvestering en Sancties” steunen en Israël isoleren. Dat is een noodzakelijke voorwaarde voor vrede met de Palestijnen.’

Maar het omgekeerde gebeurt. De Palestijnse BDS-beweging, gesteund door de Joodse vredesbeweging, wordt in verschillende landen al gecriminaliseerd.

‘Dat viel samen met een succesvolle Israëlische propagandacampagne die begon in 2008, rond de tijd van de eerste Gaza-oorlog’, zegt Neslen. ‘Gilad Erdan was toen minister van Strategische Zaken. Hij investeerde 72 miljoen dollar om wereldwijd een strijd tegen de Joodse vredesbeweging en de Palestijnse BDS-beweging te financieren.’

‘Als antizionisme beschouwd wordt als antisemitisch, zijn antizionistische joden dan zelf antisemitisch?’

‘Israël beschouwt die Joden als een bedreiging omdat ze opkomen tegen antisemitisme én tegen het zionisme (of tegen Israëlische mensenrechtenschendingen). De Joodse vredesbeweging in de VS voelt zich sinds 7 oktober 2023 nog meer geïsoleerd. In de VS heeft het Congres vorige maand een wet gestemd waarin antizionisme gelijkgesteld wordt met antisemitisme. Dat leidt tot absurde situaties. Zijn deze joden dan zelf antisemitisch?’

Antizionisme betekent: tegen Joodse suprematie als politiek systeem. Antisemitisme betekent: tegen joden als mensen.

Kritiek op Israël

En wat met kritiek op Israël? Tijdens Israëlische aanvallen tegen Gaza groeit de anti-joodse houding in de wereld. ‘Dat is problematisch, en het is een gevolg van de Israëlische misdaden, en van het feit dat Israël zichzelf presenteert als de vertegenwoordiger van alle Joden in de wereld’, zegt Neslen.

‘Kijk gewoon naar de vlag: de staat Israël gebruikt het religieuze symbool van het jodendom. Of het feit dat Israël zichzelf definieert als “de Joodse staat” en eist van anderen om het zo te erkennen. Daardoor kunnen ze elke kritiek op Israël gemakkelijk wegzetten als anti-joods. En dat is juist het hele punt.’

‘De Amerikanen en de Europeanen dragen een verpletterende verantwoordelijkheid’, vindt Neslen. ‘We zien een verdere radicalisering van het zionisme. Deze radicalisering komt niet voort uit Palestijns geweld, maar uit het gevoel van macht en de straffeloosheid dat het zionisme heeft gekregen van de VS. Zolang de Israëlische leiders zich onvoorwaardelijk gesteund voelen door Amerika en Europa, kunnen ze gewoon doorgaan met business as usual: meer land innemen en het aantal Palestijnen minimaliseren.’

Zorgt de huidige Israëlische belegering van de Gazastrook er misschien zélf voor dat meer joden zich afkeren van het zionisme? Neslen denkt van wel.

‘Het gevoel van ontgoocheling over de gewelddadige uiting van het zionisme groeit in de joodse diaspora, vooral in de Verenigde Staten, maar ook in het Verenigd Koninkrijk en andere landen. Als je niet in zo’n gemilitariseerde samenleving bent opgegroeid, zijn de gruweldaden in Gaza moeilijk te begrijpen. Het zal een reactie oproepen bij jonge Amerikaanse liberale joden uit de middenklasse.’

‘We moeten de druk opvoeren om het bezette Palestina te dekoloniseren en de bezette Israëlische psyche te bevrijden.’

Blijf op de hoogte

‘In mijn leven heb ik nog nooit zoveel Amerikaanse joden zien betogen en gearresteerd zien worden in Grand Central Station in New York, of de Manhattan Bridge zien blokkeren in verdediging van Palestijnse burgers’, zegt Neslen. ‘De opiniepeilingen tonen nu consequent aan dat jonge Amerikanen zich minder verbonden voelen met Israël dan hun ouders. Velen steunen Israël niet in deze oorlog, ze hebben het gevoel dat Israël hun leven juist minder veilig maakt.’

Ook in Israël zelf ziet Neslen tekenen van vreedzaam zionisme in het Israël van na 7 oktober. Je zou nochtans het tegenovergestelde kunnen zeggen: het lijkt erop dat de tornado van zelfingenomenheid, zoals Neslen die noemt, sterker is dan ooit tevoren. Dat betekent dat er juist minder bereidheid is om vrede te sluiten.

‘Maar er zijn meningsverschillen binnen Israël’, zegt Neslen. ‘Ik zeg niet dat er een enorme achterban voor een echt duurzame vrede is, maar er broeit iets. Israël heeft historisch altijd concessies gedaan nadat het een klap had gekregen — het gaf bijvoorbeeld de Sinai terug na de Jom Kippoer-oorlog. Mijn vermoeden is dat, door wat er op 7 oktober is gebeurd, een grotere groep Israëli’s bereid zal zijn om vrede te sluiten.’

Families van de gijzelaars

Neslen ziet hoop in de protesten van de families van de gijzelaars: ‘Sommigen, maar zeker niet allemaal, trekken parallellen tussen onschuldige Israëli’s vastgehouden in Gaza en onschuldige Palestijnen vastgehouden in Israëlische gevangenissen. Het is duidelijk dat die families onder grote emotionele druk staan. Maar er is wel een erkenning dat veel Palestijnse gevangenen óók onterecht vastzitten. Juist die positie, Palestijnse pijn erkennen als niet anders dan hun eigen pijn, is een hoopvolle ontwikkeling.’

Die ontwikkeling zag je tijdens de tweede intifada ook. De menselijkheid van de ander zien, is niet zomaar een holle vredesslogan, maar een vorm van verzet omdat ontmenselijking deel uitmaakt van de heersende ideologie.

‘Neem bijvoorbeeld Roni Hirschenson, een van de mensen in mijn boek. Hij verloor twee zonen. Eén zoon werd gedood in het conflict, de andere pleegde daarna zelfmoord omdat hij niet zonder zijn broer kon leven. Roni zei dat hij niet zou willen dat zelfs zijn vijand deze pijn zou voelen. Je hoort dit het vaakst van mensen die de grootste pijn hebben.’

Kan dit leiden tot een besef van een gemeenschappelijke lotsbestemming van Israëli’s en Palestijnen, tot een erkenning van elkaars ‘inheemsheid’ en recht om op het land samen te leven?

‘Dat is al decennialang onmogelijk, omdat het lijden aan beide kanten wordt gebruikt om de identiteit van elke groep tégen de ander te versterken’, zegt Neslen. ‘Als het Israëlische misbruik van de Holocaust niet verandert, kan je het lijden nooit gebruiken om een gemeenschappelijke lotsbestemming op te bouwen. We moeten de druk opvoeren die nodig is om het bezette Palestina te dekoloniseren en de bezette Israëlische psyche te bevrijden.’

Occupied minds: a journey through the Israeli psyche door Arthur Neslen is uitgegeven door Pluto Press. 291 blz. ISBN 9780745323657

Uit het hart | Als ‘Ik zie u graag’ even gewoon wordt als ‘ciao’ zeggen

De dingen waarover we babbelen op een terras, bij een koffie of een glas wijn. Het leven en wat ons bezighoudt. In deze blog wil ik er een plaats aan geven.

Lieve Van de Velde

Gastvrouw van deze blog

‘Ik zie u graag’, ‘luv you’, ‘hou van je’. Woorden die alsmäär vaker het taalgebruik binnendringen. Mooi, dat wel. Maar ook wat onwennig, toch?

Een paar dagen geleden. Twee tienermeisjes plakten tegen me in een volgestouwde Brusselse tram. Ze hadden het over de K-popband ONF en de concerten die ze gezien hadden. Een heel gepassioneerd gesprek was het. Terwijl ze elkaar bandfoto’s op hun Instagramfeed toonden, kreeg een van de twee telefoon. Ze keek naar het scherm en antwoordde met een snel ‘je peux te rappeller plus tard, maman? Je t’aime.’ Alsof er niets gebeurd was, ging ze door met het K-Popgesprek. Ik bleef even hangen. ‘Je t’aime’. Dat had ze gezegd. Zo tussen de soep en de patatten. Of beter: tussen de zweetoksels en de natte sjaals. In een volle meeluisterende tram. Ik zie je graag. Ik hou van je. Alsof ze gewoon ‘ciao’ had gezegd. Mooi, dacht ik. Of toch een beetje raar?

Het was iets dat ik wel vaker hoorde, gesprekken die afgesloten worden met ‘luv you’, heel af en toe een ‘zie je graag’. Tieners, twintigers tegen hun ouders. Ouders tegen hun kinderen. Misschien ook wel tussen geliefden, maar dat soort gesprekken valt iets minder te luistervinken. Wat ooit een beladen woordcombinatie was, komt nu met twee voeten op de grond. De zware kanten van ‘ik zie je graag’ zijn er duidelijk afgevijsd. Zo lijkt het. Zeker in de Engelse versie. Moeders van tieners in mijn omgeving bevestigen: het is een stopwoord geworden, of toch een soort van stopwoord. Het heeft iets manipulatiefs, hoor ik van een moeder. Als ouder word je meteen in een positie geduwd waarin enkel met liefde kan geregeerd worden, om het wat extreem te stellen. ‘Love you, mama’ als ultiem ontwapen-wapen.

Tonen en niet zeggen?

Maar misschien is dat te cynisch. Misschien moet het wel wat meer gezegd worden? Of denken we dat alleen maar. In de podcast Na de rouwstoet praat Nona Van Braeckel met jongeren die een ouder verloren. Als er één ding is waarvan ze bijna allemaal spijt hebben, is het dat ze nooit expliciet aan hun overleden moeder of vader gezegd hebben hoe graag ze hen zagen. Ze troosten elkaar door erop te hameren dat zoiets toch niet expliciet in woorden gezegd moet, dat liefde net zo goed gevoeld kan worden, en dat de ouder in kwestie het zeker zal gevoeld hebben.

Het deed me denken aan een column van Marjoleine de Vos een paar weken geleden in NRC. Ze zat te kijken naar Bonusfamily, die heerlijke Zweedse reeks over een kluwen van plusfamilies. Een van de dingen die haar daarin opvallen, schrijft ze, is hoe ‘wel erg veel conversaties tussen familieleden besloten worden met de warme verzekering dat men van elkaar houdt’. Wat haar de bedenking ontlokt: ‘Heb ik ooit tegen een van mijn ouders gezegd „ik hou van je” of zij tegen mij? Nee, voor zover ik weet. Zou ik dat willen? Nee. Ik twijfel er helemaal niet aan dat ze dat doen, en ik weet zeker dat zij ook niet aan mijn liefde twijfelen. Mijn broers en ik zeggen zulke dingen ook niet, al laten we soms heus wel merken wat we voor elkaar voelen. Blijkbaar leef ik in een wereld waarin men voornamelijk stilzwijgend van elkaar houdt. Dat wil niet zeggen dat niemand zich ooit eens uitspreekt, maar ik geloof niet dat ik het erg fijn zou vinden om op het eind van elk gesprek een volautomatische liefdesverklaring te horen. Ik vind dat een beetje armoedig.’

Als we hier een spel met twee kampen zouden spelen, schaar ik mij in het kamp van Marjoleine. En als ik dan heel eerlijk ben, moet ik bekennen dat ik nog nooit aan iemand gezegd heb: love you, zie je graag, ik hou van je. Of ja, misschien wel zo’n beetje al grappend, of in een appje. Maar gewoon tout court? Neen. Nooit gedaan. Niet in een relatie. Niet in familieverband. Show, don’t tell, dat is meer mijn motto, denk ik. Wat ik in gedrag toon, hoeft niet per se nog eens in woorden. Maar misschien zijn we in deze uitlegwereld steeds slechter aan het worden in het tussen de lijnen lezen? In een tijd waarin elk gevoel therapeutisch gedissecteerd wordt, is ‘zie je graag’ misschien nog de simpelste aller uitspraken?

Wie zegt het eerst?

Als het allemaal gemeengoed wordt, zijn scenarioschrijvers er in elk geval aan voor de moeite. In romcoms en series als *Sex and the city* is het steevast een deel van het script: een van beide partners bekend zijn of haar liefde, en de andere staat met de mond vol tanden. Want: die andere voelt niet hetzelfde, krijgt het niet gezegd en ga zomaar door. ‘Je hebt het niet terug gezegd?’ is dan de verhaaldraad die kijkers aan hun stoel gekluisterd houdt. Niets is namelijk zo ondermijnd als zeggen dat je van iemand houdt en een schaapachtige blik terugkrijgen. ‘Onterecht’, zegt de Amerikaanse relatiepsycholoog Stan Tatkin in *Time*: Eigenlijk moet je ervan uitgaan dat wat je op zo’n moment zegt, gewoon een vorm van zelfexpressie is, een uitspraak die goed is voor je eigen emotioneel welzijn, zonder dat dat moet bevestigd worden door de andere partij. Pas als je daarvan uitgaat, kan je die woorden moeiteloos uitspreken.’

Het zijn trouwens niet enkel scenaristen die de kwestie op hun bureau hebben liggen, ook wetenschappers willen zich er weleens mee bezighouden. Aan de universiteit van het Schotse Abertay sloten ze vorig jaar een grote internationale studie af over ‘I love you’. Een van de conclusies was dat mannen het sneller zeggen dan vrouwen, en dat effect zagen ze in verschillende landen. Ze merkten ook dat de woorden een beangstigend effect hebben op mensen die de neiging hadden om dat soort intimiteit te mijden. Zowel mannen als vrouwen.

Misschien, als ik heel eerlijk ben, zit er inderdaad ook een beetje de angst voor kwetsbaarheid in, en zal een psycholoog ook wel de term ‘bindingsangst’ bovenhalen. Wat je niet zegt, kan niet tegen jou gebruikt worden, zoiets. Maar bovenal zijn het woorden die mijn lippen niet overgeraken, hoe mooi ze het bij Noordkaap ook kunnen bezingen in *Ik hou van u*. Het is en blijft een onwennige woordcombinatie. Het heeft iets theatraals, iets gespeelds, iets onechts.

Dat soort woorden lijkt me ook vervaarlijk gevoelig voor devaluatie. Als ‘ik zie je graag’ een *ciaociao!*-status krijgt, zoiets, wat betekent het dan nog? Of neem MNM-presentatrice Maureen Vanherberghen. Zij zei het voorbije weekend in deze krant: ‘Ik zeg amper ‘ik hou van u’. Ik spaar dat als de alles overtreffende trap van graag zien.’

'De liederen van Oosterhuis zijn niet voor de eeuwigheid gemaakt'

Het overlijden van Huub Oosterhuis is onmiskenbaar het begin van een nieuw tijdperk binnen kerkelijke vernieuwingsbewegingen, ekklesiagroepen en liturgische koren. Er ligt een bijna onuitputtelijke hoeveelheid teksten en liederen, maar er zal van zijn hand niets meer bijkomen. Dat roept de vraag op naar de voortgang van deze ‘erfenis’. Wordt het koesteren wat er nu is, of ligt de voortgang veel meer in een specifieke omgang met de bijbel, die de basis vormt onder zijn liederen en teksten?

Door Franck Ploum - 12 juli 2023

Franck Ploum is theoloog, tekstschrijver en auteur. Hij is voorganger en theologisch inspirator van de Ekklesia Breda en het bijbehorende Leerhuis Zinsverband en verbonden aan de Vrijzinnige Gemeente Zierikzee. Sinds 2017 is hij bestuursondersteuner van de Congregatie van de Broeders van Huijbergen. Najaar 2022 verscheen zijn boek *De schreeuw van de aarde*.

De nagedachtenis aan Huub Oosterhuis is voor veel mensen vooral terug te vinden in zijn liederen. Dat is niet voor niets. Het is een oeuvre van ruim zevenhonderd liederen. Ze worden door velen gekoesterd, gezongen en beluisterd, individueel of in koorverband. Van de meeste liederen is de tekst ook uitstekend te gebruiken als leestekst. In veel gevallen zijn de liederen immers gezongen poëzie.

‘De stem’ van Oosterhuis is vooralsnog niet uitgedoofd in liturgische samenkomsten en bij andere momenten van bezinning. Daarmee blijven ook de prachtige composities van verschillende componisten die Oosterhuis aan zich wist te binden, nog tot in lengte van dagen klinken.

Andere tijd

En toch denk ik dat ze niet voor de eeuwigheid zijn gemaakt. Daarvoor zijn het liederen die te zeer de vrucht zijn van een tijdsgewricht. En juist dat is ook de kracht van zijn liederen: ze sluiten aan bij het levensgevoel en het zoeken van een aantal generaties mensen naar zin en betekenis binnen of vanuit de verschillende christelijke tradities. Er zal wellicht een tijd komen dat de religieuze of christelijke voedingsbodem waarop deze liederen tot bloei kwamen, verdwenen is en de vraag is of de liederen dan nog worden verstaan.

Hoe kwam Oosterhuis tot de vertaalslag die hij maakte, welke inzichten en gedachten lagen daaraan ten grondslag?

Oosterhuis beseftte dit zelf maar al te goed. Niet voor niets maakte hij bij het verschijnen van het Verzameld Liedboek in 2003 al keuzes. Veel liederen uit de vroege jaren zestig van de vorige eeuw sneuvelden en kwamen er niet meer in. Daar zei hij zelf altijd van: “Die moeten we maar niet meer zingen, die hebben hun tijd gehad.” Cynisch dat juist veel van die gesneuvelde liederen de enige zijn die nog goedkeuring van de Nederlandse bisschoppen kregen om in de officiële liturgie gezongen te mogen worden. Maar dat terzijde. Wellicht zijn er over enige decennia opnieuw teksten waarvan gezegd zal worden: “Ach, die moeten we maar niet meer gebruiken. Die horen bij een andere tijd.”

Joods-profetisch visioen

Om een mogelijk antwoord te vinden op deze vraag denk ik dat we niet zozeer naar de concrete teksten van Oosterhuis moeten kijken, maar naar de wortels van zijn teksten. Hoe kwam Oosterhuis tot de vertaalslag die hij maakte, welke inzichten en gedachten lagen daaraan ten grondslag?

Een van die inzichten is dat je de bijbel alleen kunt verstaan als je de woorden bevrijdt van institutioneel kerkelijk denken en dogmatiek. De bijbel is een joods-profetisch visioen, gericht op een andere wereldorde. Een joods boek dus en het kan ook alleen vanuit dat perspectief verstaan worden. Dat geldt zowel voor de Hebreeuwse bijbel (Tenach) als voor de christelijke bijbel (Tenach en Evangelieverhalen en Brieven). Daarbij blijft de Tenach prima overeind zonder het Jezusverhaal, maar andersom geldt dat zeker niet.

De bijbel is een joods-profetisch visioen, gericht op een andere wereldorde

In dat joods-profetisch visioen is er sprake van een God die spreekbuis is van de armen. De kern van dat hele verhaal en van die God is: bevrijding. Bevrijding door de guldenregel toe te passen. Die guldenregel vertaalde Oosterhuis vanuit het joods-ethisch perspectief van Rabbi Hillel (tijdgenoot van Jezus) met: Heb je naaste lief, die een mens is als jij. Het gaat er immers niet om dat je de ander op eenzelfde manier moet liefhebben als jezelf, maar dat jij je als mens in de ander herkent. De situatie waarin de ander terecht is gekomen, dat had ook mij kunnen overkomen. De mens tegenover mij doet een appèl op mijn solidariteit. Kijkend in de ogen van de ouder met twee kinderen dobberend in een bootje op de Middellandse Zee, zie ik mijzelf met mijn kinderen en hoor ik een stem, die zegt: heb mij lief, doe mij recht.

Daarin ligt ook de kracht van het bijbels liefhebben. Dat is geen knuffelliefde, maar dat is liefde als solidariteit. “Heb de vreemdeling lief: geef hem brood en kleding” staat er in het bijbelboek Deuteronomium te lezen. Je naaste liefhebben vanuit dat bijbels ethisch perspectief is je naaste kans van bestaan, kans van leven geven. En om er zeker van te zijn dat wij niet in de verleiding komen om dat moment van bevrijding en het scheppen van levenskansen, dat Jezus de komst van

het Koninkrijk Gods noemde, verstaan als een hiernamaals, introduceerde Oosterhuis als vertaling van dat Koninkrijk Gods: 'een nieuwe wereld'.

De kracht van het bijbels liefhebben - dat is geen knuffelliefde, maar dat is liefde als solidariteit

Het was rabbijn Yehuda Aschkenasy die een belangrijke rol heeft gespeeld in het verwerven van dit inzicht, dat je de bijbel moet lezen als joods-profetisch visioen. Aschkenasy werd in 1968 hoogleraar Talmudica aan de katholieke theologische opleidingen in Utrecht en Amsterdam. In 1972 richtte hij de stichting Pardes op (tot 2012 bekend onder de naam B. Folkertsma-stichting), een stichting voor joodse wijsheid. Enkele leden van het liturgisch team van de Amsterdamse Studentenekklesia gingen bij hem colleges volgen. In een latere fase is hierin de rol van bijbelwetenschapper en judaïcus Alex van Heusden niet te onderschatten. Met hem vertaalde Oosterhuis de gehele Thora. Helaas zal hij het verschijnen van dit werk (voorjaar 2024) niet meer meemaken.

De wereld waarin wij leven

Het nieuwe verstaan van dat bijbels verhaal bracht Oosterhuis tot het inzicht dat het in de bijbel gaat om de wereld waarin wij leven. De problemen van die wereld kregen voor hem vanaf eind jaren zestig, begin jaren zeventig van de vorige eeuw pas echt lading. Nadat hij de ballast van de kerk van zich had afgeschud, groeide hij in politiek bewustzijn. Maar de kiem voor het op gang komen van dit proces werd al veel eerder gelegd. In 1951 al, Oosterhuis was nog maar net jezuïet geworden, raakte hij diep onder de indruk van een brief van kardinaal Suar van Parijs. Hij kreeg het schrijven via pater Jan van Kilsdonk onder ogen. In deze brief uit 1951 schreef hij al over de kerk die in crisis was en ook over het experiment van de priester-arbeiders. Priesters die gewoon de fabrieken ingingen en stem werden van de stemlozen. Het opnieuw leren verstaan van dat bijbels verhaal heeft Oosterhuis de 'onverzoenlijke hoop' geleerd

Het constateren van problemen was voor Oosterhuis niet langer voldoende, de vraag waar komen ze vandaan moest een antwoord krijgen. Ook dat is een belangrijk inzicht onder de teksten van Oosterhuis: de verbinding tussen politiek en het bijbels verhaal. De bijbel als politiek bevrijdingsverhaal. Hierin was theoloog Ton Veerkamp van grote invloed. Oosterhuis groeide in het besef dat de bijbel te lezen is als verzetsliteratuur en antwoorden poogt te vinden op sociale, maatschappelijke en politieke vraagstukken van die tijd.

Heel concreet werd dit voor Oosterhuis toen hij in 1969 met een hele groep naar Rome reisde. Daar werd in september 1969 de eerste synode na het Tweede Vaticaans Concilie gehouden. Ze wilden een schaduwsynode organiseren. Niemand wilde hen toelaten, maar uiteindelijk vonden ze een plekje in een seminarie. Ze hielden vergaderingen met zo'n 200 mensen, waarvan 180 uit Latijns-Amerika. Die kwamen uit situaties, zoals in Chili, waar toen alles op scherp stond. Het was voor Oosterhuis een enorm bijbels-politiek bewustwordingsproces om van leeftijdsgenoten te horen in wat voor werkelijkheid ze moesten leven en wat er in hun land aan de hand was.

Eigen psalmen

Deze hele periode resulteerde in een van zijn bekendste en meest herdrukte en vertaalde bundels: Bid om vrede. Deze periode was ook het begin van het grote psalmproject. En dat is dan het derde belangrijke inzicht onder al zijn teksten: dat elke generatie zijn eigen psalmen moet schrijven. Een oude joodse wijsheid die hij leerde van Aschkenasy. Omdat de psalmen gaan over de individuele mens in relatie tot die bevrijdende God tegen de achtergrond van de actualiteit waarin die mens moet leven. Het gaat om sociale, politieke, maatschappelijke of heel persoonlijke vragen die te maken hebben met eigen ervaringen, teleurstellingen, pijn en wanhoop. De psalmen zijn het persoonlijke gebed van mensen, maar tegelijk gaan ze over de vragen van ieder mens, toen en van ons nu. Het zijn dus gebeden van een individu die niet voorbijgaan aan een collectieve ervaring.

De psalmen zijn het persoonlijke gebed van mensen, maar tegelijk gaan ze over de vragen van ieder mens, toen en van ons nu

Nu was Oosterhuis in de jaren zestig van de vorige eeuw al heel nauw betrokken bij het project van de ‘Vijftig psalmen’ van de Katholieke Bijbelstichting. Een project dat na het Tweede Vaticaans Concilie zingbare psalmvertalingen moest opleveren voor de Nederlandstalige liturgie. Maar al snel, mede onder invloed van de politieke bijbellezing, ontdekte hij dat die vertalingen niet ver genoeg gingen in hun actualisering. Het bleef te afstandelijk en vroom, te dicht tegen de traditie aan.

De eerste vrucht van zijn nieuwe pogingen was de voor velen bekende hertaling van psalm 14: beginnend met ‘Niksers, Leeghoofden’ en eindigend met de vraag ‘Kan ooit een heel volk uit de dood opstaan?’. De tekst werd bekend onder de naam ‘Chili-psalm’. De actualiteit waarin deze tekst werd geschreven was namelijk de coup van generaal Pinochet in Chili, die met steun van de Verenigde Staten van Amerika een einde maakte aan het socialistisch experiment van president Allende. De coup resulteerde ook in de zelfmoord van Allende. Oosterhuis liet zich eens ontvallen dat hij de nieuwe tekst van psalm 14 liet lezen aan Aschkenasy en dat die hem een klopje op zijn schouder gaf en sprak: “Goed gedaan jongetje, nu nog 149”. Dat project werd een levenswerk en resulteerde bijna vijftig jaar later in de bundel 150 psalmen vrij.

Erfenis

De bijbel als een joods boek, als een joods-profetisch visioen. Een boek dat niet spiritueel maar politiek gelezen moet worden. Een boek vol met teksten en gebeden die steeds opnieuw vertaald en hertaald moeten worden tegen de achtergrond van nieuwe actualiteit en maatschappelijke vraagstukken. Een boek over bevrijding uit allerlei vormen van afgoderij toen en nu. Bevrijding uit de slavernij van elke tijd. Bevrijding uit het Egypte, het angstland en benauwenisland van ieder tijdsgewricht. En dat Messias Jezus leefde en verkondigde vanuit dat joods-profetisch verhaal, dat visioen waarin liefde verstaan dient te worden als solidariteit. Dat alles is de voedingsbodem waarin de liederen en teksten van Huub Oosterhuis gegroeid zijn. Dat is, veel meer nog dat de ruim zevenhonderd liederen, de ware erfenis die we meekrijgen voor de toekomst. De erfenis als opdracht om het bijbels verhaal steeds opnieuw te lezen vanuit onze eigen actualiteit en tegen de achtergrond van wat er in de wereld gebeurt.

De vorm waarin we al deze inzichten aan elkaar doorgeven en de setting waarin we daaruit voortgekomen liederen zingen, ook die zou wat Oosterhuis zelf betreft niet voor de eeuwigheid vastliggen. In aanloop naar de opening van zijn derde ‘huis waar alles woont’ – De Nieuwe Liefde – zei hij dat wat de liturgie van de toekomst betreft de belangrijkste vraag is of we moeten blijven vasthouden aan de wekelijkse dienst in de vorm zoals we die altijd gekend hebben. Oosterhuis zelf: “Het zijn andere tijden, we moeten zoeken naar wat meer variëteit. Alles concentreert zich nu rond de prediking en de zang. Mensen zijn drukbezet en er is enorme behoefte aan verstillig. Liturgie zou in de toekomst wellicht wat meer leerhuisachtig mogen, wat meer dialoog. Maar vooral moeten we meer contemplatieve vormen ontwikkelen.”

In het nadenken over liturgie en liturgische vormen voor de toekomst is het vanuit het denken van Oosterhuis ook van belang dat we de koppeling tussen leerhuis enerzijds en liturgie anderzijds niet verliezen. Dat wil zeggen dat studie van de bijbelse traditie met alles wat daarbij en tegen de achtergrond van onze eigen actualiteit, een wezenlijk onderdeel moet zijn van de vierende gemeenschap. “Liturgie zonder leerhuis gaat galmen”, aldus Oosterhuis.

‘Liturgie zonder leerhuis gaat galmen’, zei Oosterhuis

Tot slot moeten we bij dit alles één aspect niet uit het oog verliezen: de hoop. Misschien is dat ook nog wel een inzicht dat genoemd moet worden. Dat het opnieuw leren verstaan van dat bijbels verhaal Oosterhuis de ‘onverzoenlijke hoop’ heeft geleerd. Dat wil zeggen, een hoop die zich niet verzoent met de feiten, maar die tegen de feiten indenkt en invoelt en die daarmee voorkomt dat

we cynisch worden. Een hoop die ingaat tegen het gelijk en het laatste woord van de machten, de onderdrukkende regimes en ook tegen de heersende economische orde.

Oosterhuis typeerde de bijbel als een kort geding tegen het cynisme: “In de bijbel is de aanklager van dat cynische systeem en de advocaat van de slachtoffers ervan God zelf.” Daarin zat voor hem ook de visionaire kracht van dat joods-profetische verhaal. Hij ontdekte het als een leerschool voor visionaire verbeelding van die nieuwe wereld die door Jezus koninkrijk Gods werd genoemd. De gedachtenis aan Huub Oosterhuis naar de toekomst dragen is daaraan vast te houden en het nooit los te laten.

Om met zijn eigen woorden uit de bundel Jij die mij ik maakt te eindigen: “Ik heb besloten dit visioen ernstig te nemen, en met mezelf afgesproken naar de vervulling van dat visioen te verlangen. En ik heb met mezelf afgesproken te vertrouwen op het goede, dat overal gedaan wordt.”

Jebbron Info

Wens je Jebbron-Info niet meer te ontvangen, geef dan een seintje via mail.

Jebbron vzw ; Open Huis voor Vorming en Pastoraat

Nieuw Mailadres : jebbron@jebbron.be

Nieuwe Website www.jebbron.be

Nieuw Postadres: Hogeweg 50, 9320 Erembodegem

Raad van Bestuur: Inge De Bruyn, Paul De Witte, Luc D’Hooghe, Annie Maes, Kristien Renneboog, Erik Van Assche

Liturgieverantwoordelijke Paul De Witte